

BOUWHISTORISCH VERKENNING & WAARDESTELLING

MUSEUM JACOB VAN HORNE

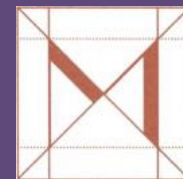
Voormalig Stadhuis – Markt 7 te Weert

Onderzoek i.o.v. Gemeente Weert

19 juni 2017

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Onderzoeksubject

Museum Jacob van Horne (voormalig Stadhuis)
Markt 7
6001 EJ Weert

Status

Rijksmonument, nr. 38439

Opdrachtgever

Gemeente Weert
Contactpersoon: mw. N. Kemmerling
Postbus 950
6000 AZ Weert

Onderzoek en rapportage

Ing. G. Korenberg, bnb

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

Bureau voor architectuur- en bouwhistorisch onderzoek, cultuurhistorische gebiedsanalyses, restauratie, onderhoud en bouwtechnisch onderzoek, publieksvoorlichting en publicaties over cultuurhistorie

drs. C.J.B.P. Frank
drs. F.A.C. Haans, bnb

mw. drs. C.H.J.M. van den Broek
drs. J. de Jong
ing. G. Korenberg, bnb
mw. drs. M. Lemmens
D. Schaars Ma.
Mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1
6542 SN NIJMEGEN
tel: 024-3786742
info@monumentenadviesbureau.nl
www.monumentenadviesbureau.nl

Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen,
juni 2017, copyright MAB Nijmegen 2017

INHOUD

1 Inleiding.....	4
2 Historische Context.....	6
2.1 Ontstaan en ontwikkeling van Weert.....	6
2.2 De bouw van het raadhuis.....	7
2.3 Latere ontwikkelingen.....	9
2.3.1 Verbouwing 1828	10
2.3.2 Verbouwing 1912-1913	14
2.3.3 Verbouwingen tot 1982	19
2.3.4 Verbouwing t.b.v. Museum Jacob van Horne in 1982.....	22
2.4 Museum Jacob van Horne.....	25
2.5 Architect J. Rouleau.....	26
2.6 Raadhuizen	27
3 Beschrijving	32
3.1 Ligging en omgeving	32
3.2 Hoofdopzet gebouw	34
3.3 Constructie.....	35
3.4 Gevels	42
3.4.1 Voorgevel	42
3.4.2 Linker zijgevel hoofdvolume.....	45
3.4.3 Rechter zijgevel	49
3.4.4 Achtergevel hoofdvolume	53
3.4.5 Gevels achterbouw	54
3.5 Interieur	59
3.5.1 Indeling.....	59
3.5.2 Kelders	63

3.5.3 Begane grond.....	67
3.5.4 Tussenverdieping achterbouw.....	75
3.5.5 Verdieping	77
3.5.6 Zolder	85
4 Cultuurhistorische waardenbepaling	89
4.1 Bouw- en architectuurhistorische waarden	89
4.2 Situerings- en ensemblewaarde.....	90
4.3 Cultuurhistorische waarden	90
4.4 Waardenstelling op onderdelen	90
4.4.1 Exterieur	90
4.4.2 Interieur.....	91
4.5 Toelichting waardengradaties	91
4.6 Waardenkaarten	92
5 Conclusies en aanbevelingen.....	94
6 Bronnen en literatuur	95
6.1 Bronnen.....	95
6.2 Internet	95
6.3 Literatuur	95
Dateringskaarten	96
Waardenkaarten	97

1 INLEIDING

In mei 2017 kreeg het Monumenten Advies Bureau opdracht van de Gemeente Weert om een bouwhistorische verkenning met waardestelling uit te voeren van het Museum Jacob van Horne, gevestigd in het voormalige Stadhuis aan de Markt in Weert.

Sinds 1982 is Museum Jacob van Horne in het uit de zestiende eeuw daterende voormalige Stadhuis gevestigd. Inmiddels bestaan er plannen voor de modernisering van de expositie van het museum. Hiervoor zijn ook aanpassingen aan het gebouw nodig. Om deze plannen te kunnen toetsen aan de in het gebouw aanwezige cultuurhistorische waarden is het van belang om een volledig beeld te verkrijgen van deze waarden middels een bouwhistorische verkenning.

Onderzoek

Het veldwerkonderzoek vond plaats op maandag 22 mei 2017 en had het karakter van een bouwhistorische verkenning. Het gebouw is zowel in- als uitwendig bekeken en gedocumenteerd, waardoor een goede indruk kon worden gekregen van de oorspronkelijke opzet.

Daarnaast vond er aanvullend literatuur- en bronnenonderzoek plaats. Dit gebeurde aan de hand van relevante literatuur en websites, maar ook door het inzien van bouwtekeningen en ander archiefmateriaal. Dit materiaal is voor een belangrijk deel verzameld en aangedragen door drs. John van Cauteren, conservator van Museum Jacob van Horne, die ook met zijn kennis van de plaatselijke historie en het historische stadhuis heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport.

Rapport

In dit rapport wordt de historische context beknopt beschreven in hoofdstuk 2. Hier wordt eerst een korte schets gegeven van de groei en ontwikkeling van Weert en in het bijzonder het gebied rond de Markt. Vervolgens wordt ingegaan op de historie van het voormalige Stadhuis aan de hand van beschikbare bronnen en literatuur. In hoofdstuk 3 wordt een bouw- en architectuurhistorische analyse met een beschrijving van in- en exterieur (in woord en beeld) gepresenteerd. Hoofdstuk 4 bevat de monumentale waardestelling, zowel vergelijkend als objectgericht. De waardestelling gaat uit van hoofdlijnen, maar bezit tevens een toegepast gedeelte in de vorm van een getrapte waardestelling op onderdelen en details. Deze getrapte waardestelling is ook in kleuren weergegeven op tekeningen, conform de Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek (versie 2009), opgesteld en uitgegeven door de Rijksgebouwendienst in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Stichting Bouwhistorie Nederland (SBN). Verder volgen in hoofdstuk 5 nog conclusies en aanbevelingen en in hoofdstuk 6 een lijst van de gebruikte literatuur.

Het Monumenten Advies Bureau hoopt met dit onderzoek met een heldere duiding van de monumentale kwaliteiten een zinvolle bijdrage te leveren aan de planvorming voor het gebouw, zodat de monumentale kwaliteiten van het gebouw op een zo maximaal mogelijke wijze worden gerespecteerd en waar mogelijk door de ingrepen zelfs worden versterkt.

Monumenten Advies Bureau – 19 juni 2017

G. Korenberg, bouwhistoricus bnb

Markt

Weert

2 HISTORISCHE CONTEXT

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de historie van het onderzochte gebouw en de omgeving vanuit verschillende invalshoeken. Hierbij wordt onder meer ingegaan op stedenbouwkundige en architectuurhistorische ontwikkelingen om het gebouw en zijn directe omgeving in zijn context te kunnen plaatsen. Daarnaast wordt ingegaan op de bouw en verbouwingen en hierbij betrokken partijen.

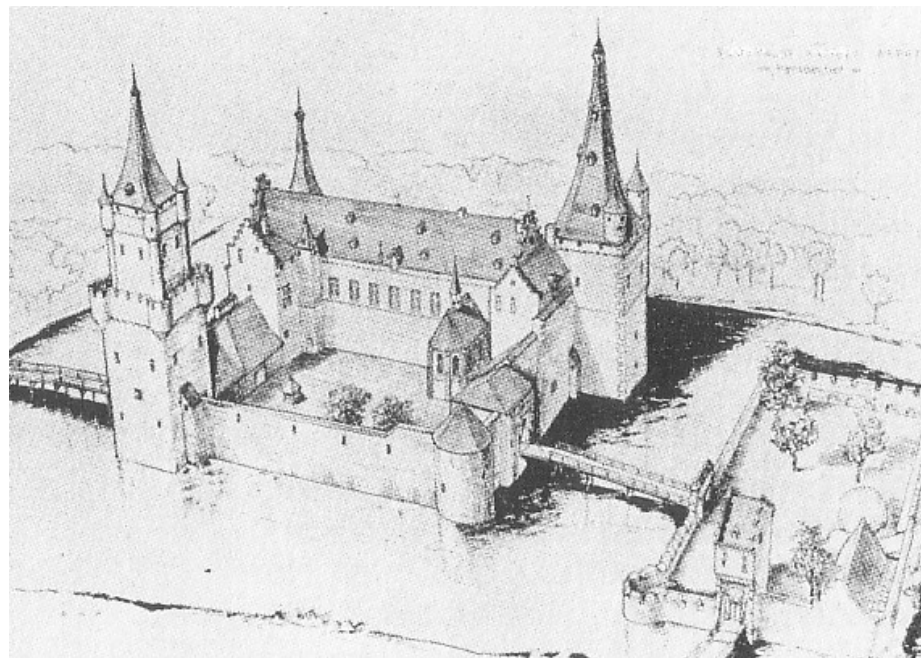
2.1 ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN WEERT

Weert ontstond op een hoger gelegen plaats binnen de uitgestrekte plassen en moerassen van de Peel, op een knooppunt van wegen.

Vondsten uit de steentijd en de aanwezigheid van de resten van een groot urnenveld uit de late bronstijd op de Boshoverheide tonen aan dat het gebied al sinds de prehistorie werd bewoond.

Weert wordt voor het eerst vermeld in een oorkonde uit 1062. In 1306 werden na een lange juridische strijd de rechten over de heerlijkheid Weert verdeeld tussen het kapittel van Sint Servaas te Maastricht en de heren van Horne. Deze werden daarmee heren van Weert, dat formeel nooit deel heeft uitgemaakt van de heerlijkheid (later graafschap) Horn, maar een buitenleen was van het hertogdom Gelre. In 1414 werd Weert door de heer van Horn marktrecht verleend. Daarmee werd het een vrijheid (door Duitse wetenschappers een “Minderstadt” genoemd), een plaats met rechten vergelijkbaar met het stadsrecht, maar met een beperkt voorzieningengebied. Ook kende Weert al een schepenbank.

Vanaf 1500 zien we dat de stad zich steeds vrijer van de heer van Horn gaat opstellen en naar buiten toe meer stedelijke allure tentoon gaan spreiden.

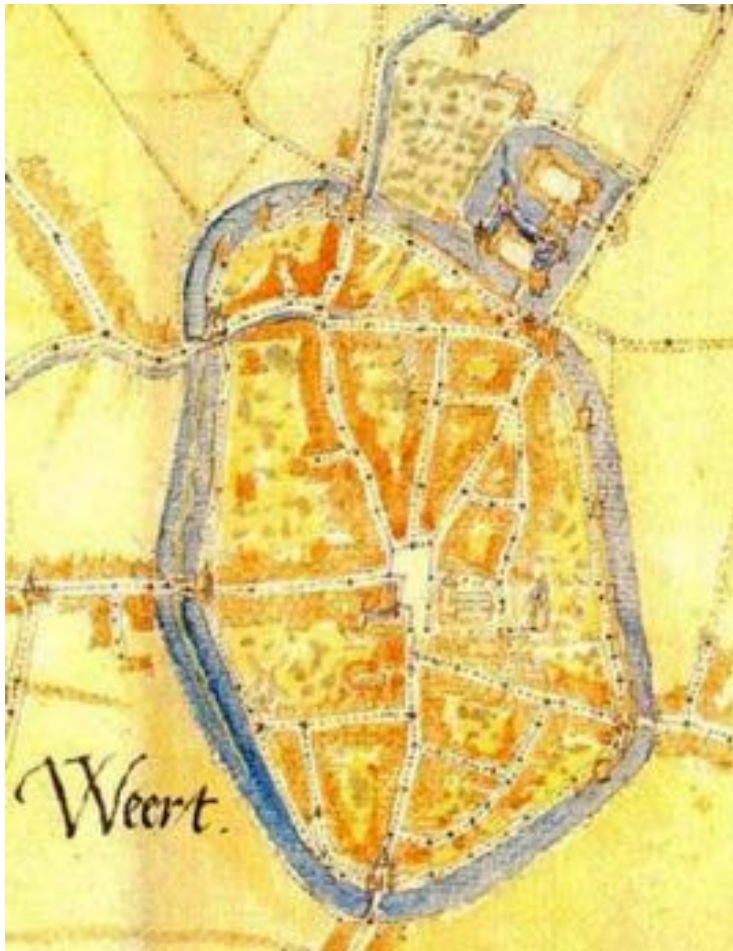

Reconstructietekening van het in 1702 verwoeste kasteel de Nijenborgh. Bron: Kastelen in Nederland.

Tussen 1450 en 1550 kwam door de bescherming van de Graaf van Horne Weert tot een economische bloei. Vooral de lakenindustrie was erg belangrijk voor de Weerter economie. In deze tijd werd ook de Sint-Martinuskerk gebouwd. Na de dood van Filips van Montmorency (1568), als laatste graaf van Horn, viel de bescherming voor Weert door de heren van Horne weg. Hierdoor kwam de stad in verval. Pas na de aanleg van de Zuid-Willemsvaart in 1825 en de IJzeren Rijn in 1879 kwam de economie weer tot bloei.

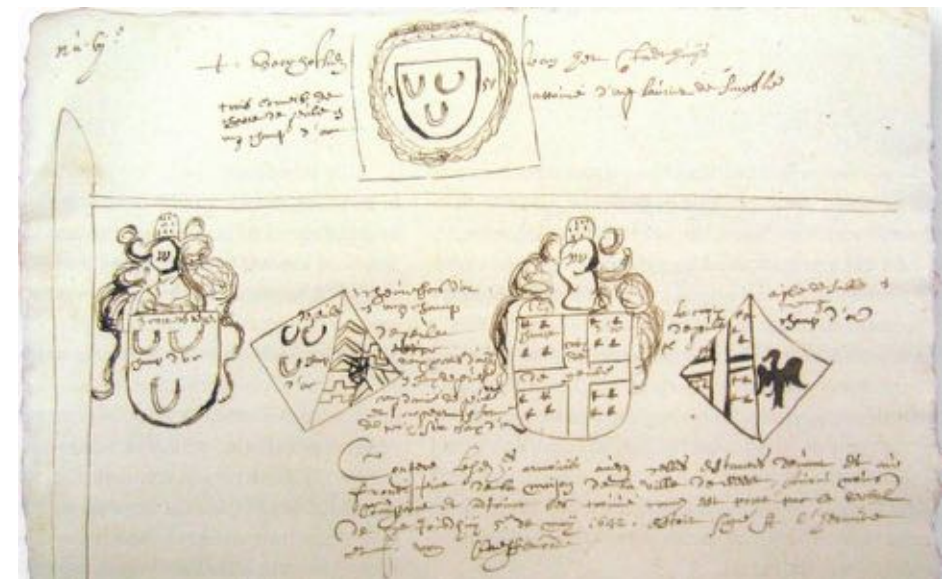
Na de Eerste Wereldoorlog kwam de industrialisatie van de stad op gang. De industrie werd langzaam belangrijker dan de landbouw en zo werd Weert een industriestad. Heden ten dage is de stad gedeeltelijk nog steeds als dusdanig te kenmerken.

Plattegrond van Weert door Jacob van Deventer omstreeks 1570. Bron: Rijksarchief Limburg

2.2 DE BOUW VAN HET STADHUIS

De bouw van het Stadhuis kan worden gedateerd in de periode tussen 1543 en 1550. Dit op basis van de in de burgemeestersrekeningen genoemde betalingen voor de bouw van het stadhuis tussen 1543 en 1550. Een wapenstein in het “voorhofken” van het stadhuis droeg naast het wapen van Horn het jaartal 1550, waarschijnlijk de datum van de beëindiging van de bouw. Op de voorzijde van het stadhuis kwamen de wapens voor van Jan van Horne (1480-1540) en Anna van Egmont (1504-1574), en Philips van Montmorency (1524/25-1568) en Walburgis van Meurs (1522-1600).

Tekening uit 1642 van de op de voorzijde van het stadhuis opgenomen wapens. Bron: Coenen, J. (2009), p.67. Origineel in Archief van de prinsen van De Caraman-Chimay in Bergen (B)

In 1826 werd door de Maastrichtse bouwmeester M. Hermans in opdracht van burgemeester en schepenen een bouwkundig rapport geschreven over het stadhuis, waarin 1548 als oprichtingsdatum wordt genoemd.¹ Het is echter de vraag hoe betrouwbaar deze vermelding is. Mogelijk heeft de bouw zelfs nog doorgelopen tot ca. 1552, aangezien tot dan betalingen plaats vinden die bij de bouw lijken te behoren.²

De burgemeestersrekeningen van 1 november 1555 tot 1 november 1556 vermelden het aanbrengen van een galerij aan de voorzijde.³ Genoemd worden 'planken, leien en lood'⁴ wat lijkt te wijzen op een houten galerij.

Op een omstreeks 1570 door Jacob van Deventer in opdracht van Philips II gemaakte stadsplattegrond is het Stadhuis weliswaar herkenbaar, maar de plattegrond is wat betreft de bebouwing zo globaal dat hieraan geen conclusies kunnen worden verbonden. De burgemeestersrekening van 1573-1574 vermeldt dat Meester Jacob 2 stuivers kreeg voor het aanbrengen van planken aan de vensters van de toren van het stadhuis. Ook in hierop volgende jaren vinden enkele betalingen plaats voor onderhoud aan de toren. Documenten uit 1723-28 spreken duidelijk over de toren boven het stadhuis, ongeveer 9,5 meter hoog en 5,5 meter doorsnede. Op twee 18de-eeuwse stadsgezichten is duidelijk een hoge (houten) toren zichtbaar, midden voor op het stadhuis.

Detail uit 18de-eeuws schilderij, verbeeldende de Rogstokerslegende. Hier wordt het stadhuis weergegeven met een achthoekige toren met uivormige bekroning achter de voorgevel. Ook zijn hier twee kappen herkenbaar. Bron: Collectie Museum Jacob van Horne

¹ Historische gegevens ontleend aan Evers, K. (2011).

² Artikel Voorlichtingsblad gemeente Weert d.d. 27 augustus 1980

³ GAW, inv.nr. 714, f.27, 41, 44, 50

⁴ Artikel Voorlichtingsblad gemeente Weert d.d. 27 augustus 1980

Op dit eveneens 18de-eeuwse schilderij met de Rogstokerslegende als onderwerp is een sterk op de vorige afbeelding gelijkende toren herkenbaar. De weergave van de achtergevel suggereert hier twee topgevels. Bron: Collectie Museum Jacob van Horne

2.3 LATERE ONTWIKKELINGEN

Uit de burgemeestersrekening blijkt dat een stadsbrand op 21 oktober 1723 schade veroorzaakte aan de voorzijde van het stadhuis.⁵ De bestaande toren brandde volledig af en er vielen ook gaten in het dak. In 1728 werd dan ook een nieuwe houten toren ontworpen.⁶

⁵ GAW, inv.nr. 548.

⁶ Artikel Voorlichtingsblad gemeente Weert d.d. 27 augustus 1980

Een vroege betrouwbare bron voor de verschijningsvorm van het Stadhuis betreft het kadastraal minuutplan 1811-1832. Hierop is het forse rechthoekige volume van het Stadhuis goed herkenbaar. Langs de zuidzijde loopt dan nog de Speelhuysgrave, een waterloop die de stad in oost-westelijke richting doorkruiste.

Uitsnede uit het kadastraal minuutplan 1811-1832. Bron: RCE

Het minuutplan laat voor de voorgevel een rechthoekig volume zien, waar een dubbele lijn omheen loopt. Dit lijkt te wijzen op een deels uitgebouwde rechthoekige toren of een rechthoekige galerij (balkon) met daaromheen een trap. Ook is de vorm smaller dan het huidige balkon, dat in ieder geval in 1828 tot stand kwam. Daarmee zou de bouw van het balkon nog wel binnen de op het minuutplan vastgelegde periode kunnen liggen.

Uitsnede uit het kadastraal minuutplan, waarop goed de rechthoekige uitbouw herkenbaar is. Bron: RCE.

2.3.1 Verbouwing 1828

In 1828 vond een ingrijpende verbouwing plaats. Uit een op 14 april 1826 door de Maastrichtse bouwmeester M. Hermans opgesteld bouwkundig rapport bleek dat het gebouw gebreken aan het dak vertoonde. Ook waren de kelders lek. De ligging direct aan de Speelhuysgrave zal hierin mogelijk ook een rol hebben gespeeld.

Op 29 november 1826 werd door Hermans een begroting aangeleverd voor het 'in stant brengen van het huisvestigen van 1. Het Gemeentebestuur, 2. Het Vrederecht, 3. De Brigade Koninklijke Marechasse met een stalling voor zeven paarden, 4. Een algemeene Vleeshal. Uitgangspunt was hergebruik van zoveel mogelijk materialen om de kosten zo laag mogelijk te houden.

Vanwege een ondersteuning uit een fonds voor Onderwijsverbetering werd besloten ook nog een schoollokaal en onderwijzerswoning toe te

voegen. Op 27 maart 1828 vond aanbesteding plaats, waarbij het werk werd gegund aan Jozef van de Wijer uit Meerssen voor een bedrag van Fl. 9.700,-. In het gebouw werden nu het Stadsbestuur, het Vrederecht, een onderwijzerswoning, een school voor 250 leerlingen, de Brigade Koninklijke Marechaussee met gevangenenkamer en de Stads vleeshal ondergebracht.

Het bestek vermeldt dat het dak moet worden "afgenomen", evenals de zijmuren "... tot gelijks de kordon uitmakende de borstwering der vensters van de derde verdieping".⁷ Verder wordt gesproken van de "gehele afbraak tot gelijks de fundering" van de voorgevel en toren en de "middelmuren". Verder wordt hergebruik van bij sloop materialen specifiek vermeld. Hergebruik van de oudere zijgevels vormde geen probleem, aangezien de gevels, passend bij een 'modern classicistisch gebouw' gepleisterd werden. Daardoor was het oude muurwerk toch niet meer zichtbaar. Op de doorsnedetekening is ook herkenbaar dat de hoge borstweringen van de zolder worden verlaagd. De kap wordt op deze tekening weergegeven met twee parallelle zadeldaken met daartussen een zakgoot.

Ook werd genoemd dat de vier kolommen die het balkon ondersteunden en bijbehorende kapitelen moesten worden behakt t.b.v. hergebruik. Dit betekent dat deze onderdelen dus al aanwezig moeten zijn geweest.

Van het gebouw, zoals dit in 1828 ontstond zijn enkele afbeeldingen uit de vroege 20ste eeuw bekend. Te zien is een zeer sober gepleisterd gebouw met forse 8-ruits vensters. Het balkon had een vermoedelijk smeedijzeren

⁷ "derde verdieping" moet hier worden gelezen als derde bouwlaag, waarmee de zolderruimte bedoeld zal zijn.

balustrade. Op de zolder was een rondvenster aanwezig. Op de nok waren in ieder geval twee schoorstenen, maar ook een klein vierkant dakruitertje aanwezig, waarin de oude 17de-eeuwse korenklok hing en waarop de windvaan van de toren uit 1728 werd geplaatst (beiden bewaard in de museumcollectie). De plint was donker geschilderd.

Ter plaatse van de huidige achterbouw was in ieder geval in de vroege 20ste eeuw al een aanbouw onder een lessenaardak aanwezig.

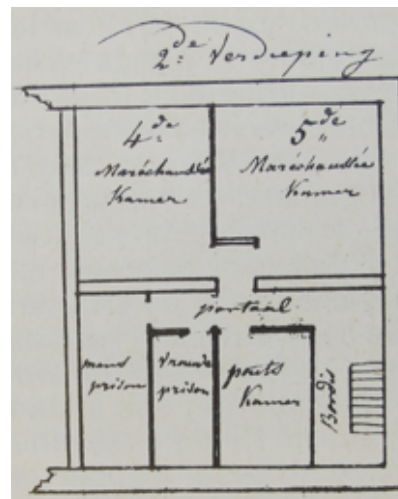
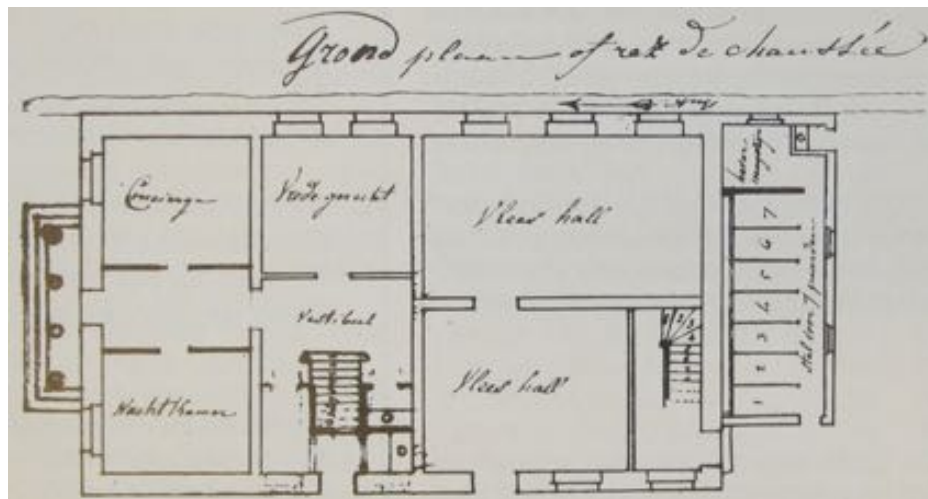
Het stadhuis van Weert omstreeks 1900. Bron: GAW, nr. A1071

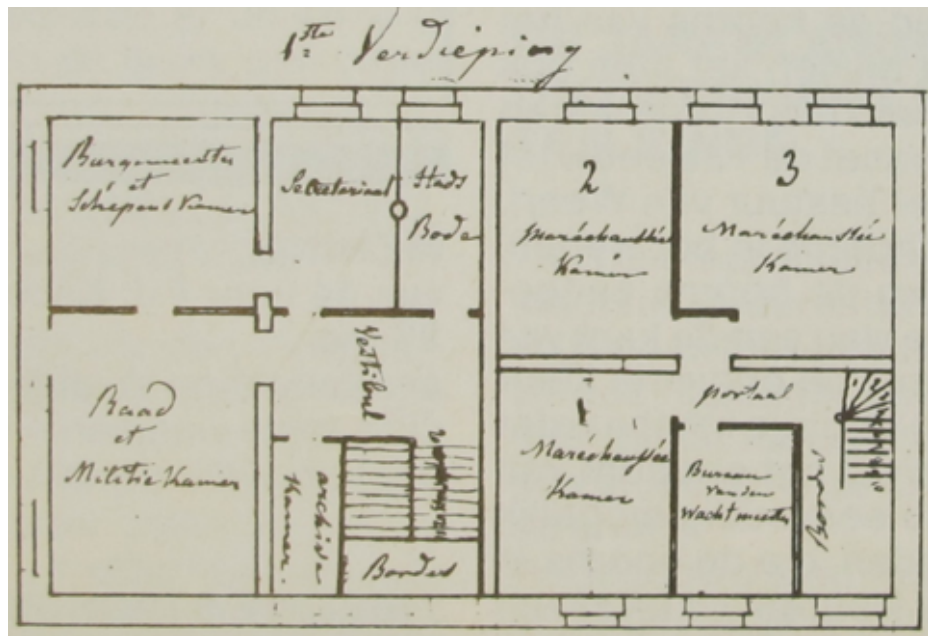
Het stadhuis omstreeks 1906, gezien uit het zuiden. Bron: Collectie Gemeente Weert

Uitsnede uit een omstreeks 1906 gedateerde afbeelding, waarop het Stadhuis vanaf de achterzijde zichtbaar is. Bron: Collectie Gemeente Weert.

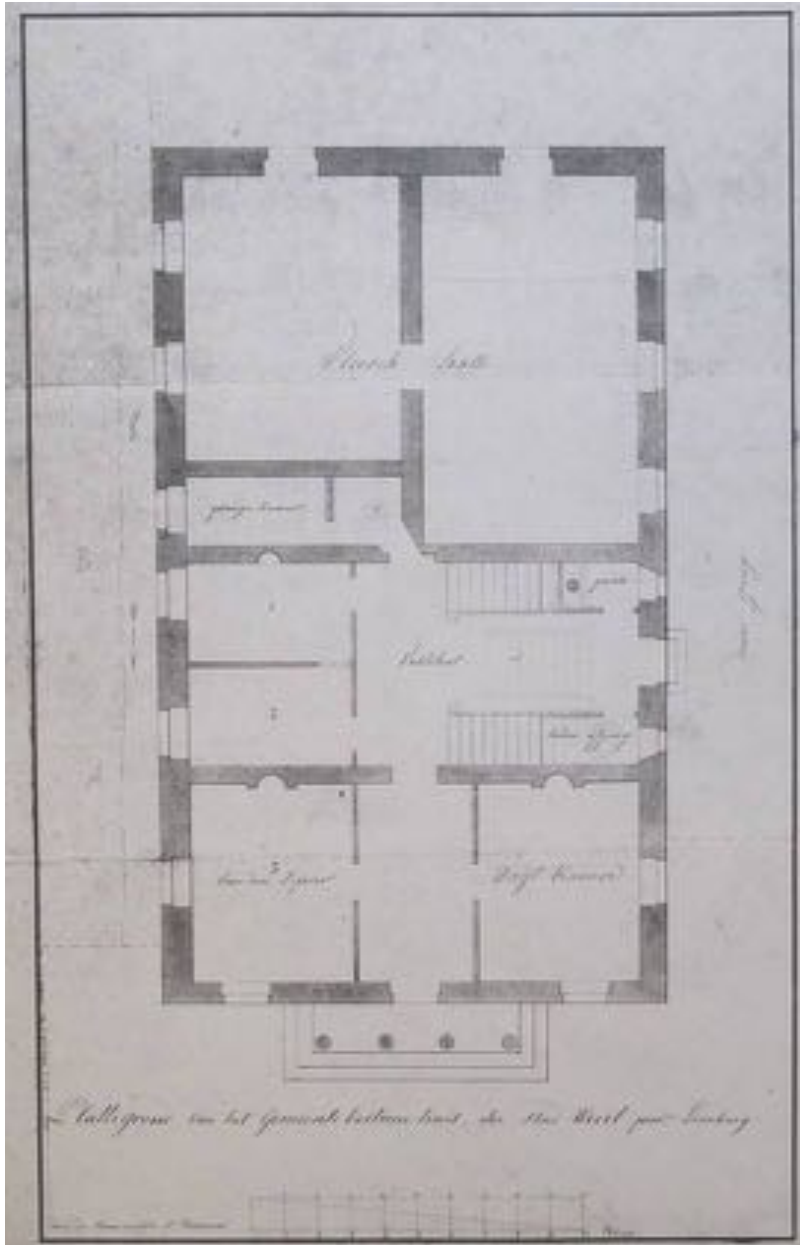

Schetstekeningen, behorend bij het verbouwingsplan van 1828. De herkomst is onbekend.
Bron: Collectie Gemeente Weert

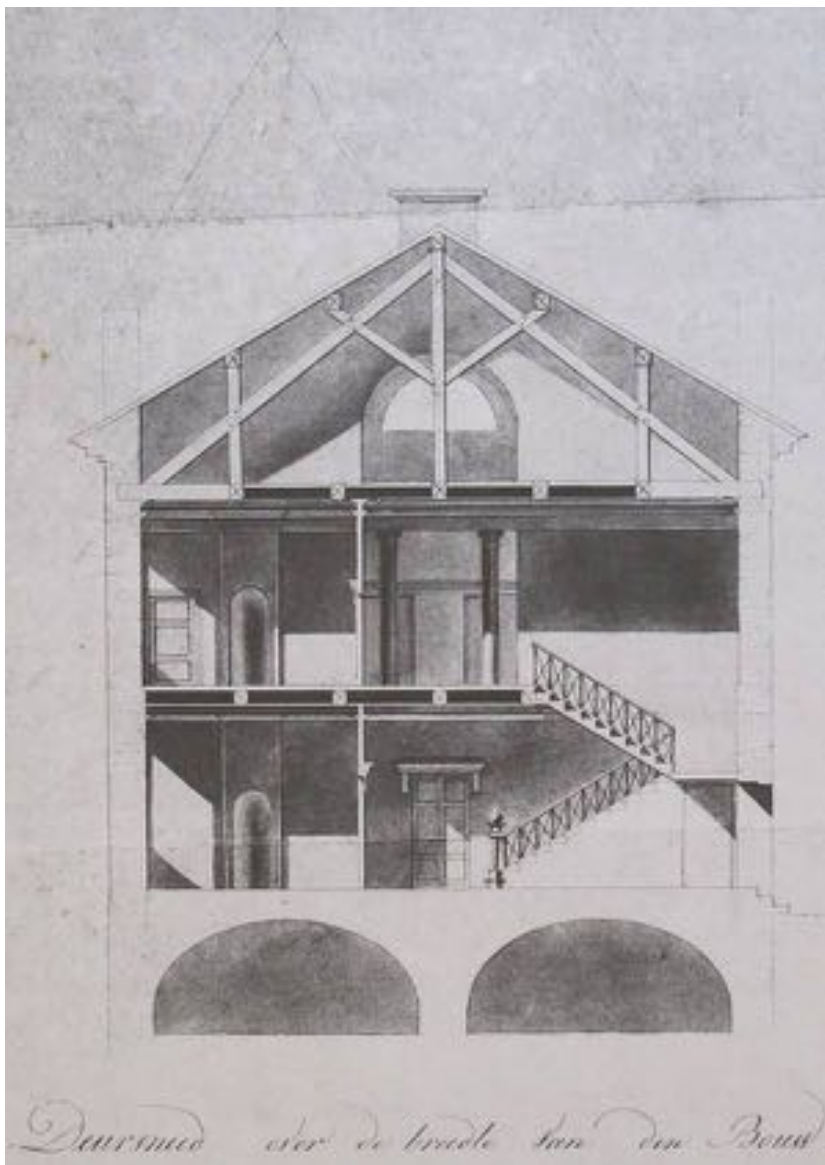
Een schetsplan van onbekende herkomst, maar duidelijk het plan van 1828 weergevend, toont de indeling van het gebouw. Dat heeft toegangen in de voorgevel en rechter zijgevel. Op de begane grond zijn een wachtkamer, het Vredegerecht en de Vleeshal ondergebracht. Tegen de achtergevel de zeven stallen t.b.v. de paarden van de Marechaussee. Op de verdieping een Burgemeester- en Schepenkamer, een Raad- en Militiekamer, een secretariaat, een archiefkamer. De achterste helft van de verdieping had een eigen toegang en was bestemd voor de Marechaussee, die ook het achterste deel van de zolder in gebruik had.

Hiervoor weergegeven schetsplan wijkt echter af van een set door bouwmeester Hermans ondertekende tekeningen. Dit betreft een dwarsdoorsnede en plattegronden van de begane grond en verdieping.

Hand-drawn floor plan of a building, likely a residence, showing various rooms and a central staircase. The plan is labeled with handwritten text in German. The rooms are: 'Küche' (Kitchen) at the top left, 'Speisezimmer' (Dining Room) at the top right, 'Wohnzimmer' (Living Room) at the bottom left, and 'Schlafzimmer' (Bedroom) at the bottom right. A central staircase is labeled 'Treppenhaus'. The plan also shows a 'Hof' (Courtyard) in the center and a 'Garten' (Garden) at the bottom. The drawing is signed 'H. 1840' in the top right corner.

BHV Museum Jacob van Horne Weert ■ juni 2017 ■ blad 13

Doorsnede over het trappenhuis door M. Hermans uit 1828. De te slopen borstweringen en kap met twee nokken worden gestippeld weergegeven. Bron: Collectie Gemeente Weert.

Deze tekeningen laten een sterk afwijkende indeling zien. Op de begane grond zijn aan de voorzijde een wachtkamer en ruimte voor de cipier ondergebracht, met daarachter naast de linker zijgevel twee onbenoemde ruimtes en een 'gevangenkamer'. De twee achterste ruimtes zijn wederom als Vleeshal bestemd. Een achterbouw wordt niet weergegeven. Op de verdieping bevinden zich aan de voorzijde de Burgemeesterskamer en een Zittingzaal. Daarachter naast de linker zijgevel een secretariaat en een 'Stads bode Kamer' en vervolgens een 'Archive kamer'. Naast de rechter zijgevel achter het trappenhuis een Griffie en het Vrederecht. De ruimte voor de Marechaussee wordt nu in het geheel niet meer (bij naam) genoemd. In beide plannen worden de school en de onderwijzerswoning in het geheel niet weergegeven.

Op het plan van de verdieping worden de te behouden oudere muurdelen met een donkerder kleur weergegeven, maar dit komt weer niet overeen met de aan de linker zijgevel herkenbare bouwsporen.

2.3.2 Verbouwing 1912-1913

Vanwege de groter wordende gemeentelijke dienst werd in 1912 opdracht gegeven aan de oorspronkelijk uit Maastricht afkomstige Weerter architect Theodorus Joannes, (Joseph) Rouleau (1887-1961) om een verbouwingsplan te maken voor het Stadhuis. Het uiteindelijk uitgevoerde plan voorzag in een eenvoudige hoofdropzet in neorenaissancestijl. Twee eerdere ontwerpen met één en twee torentjes werden bekritiseerd door Jonkheer Victor de Stuers en dr. Pierre Cuypers en afgekeurd.⁸

⁸ Evers, K. (2011), 12.

Plan voor het nieuwe stadhuis met twee torens. Bron: Collectie Gemeente Weert.

De vanaf de Markt zichtbare gevels kregen een nieuwe beklamping van machinale baksteen. De overige geveldelen bleven gepleisterd, maar werden nu wel voorzien van een blokverband. Aan de achterzijde werd een uitbreiding gemaakt t.b.v. de politie en een stalling voor de brandweer.

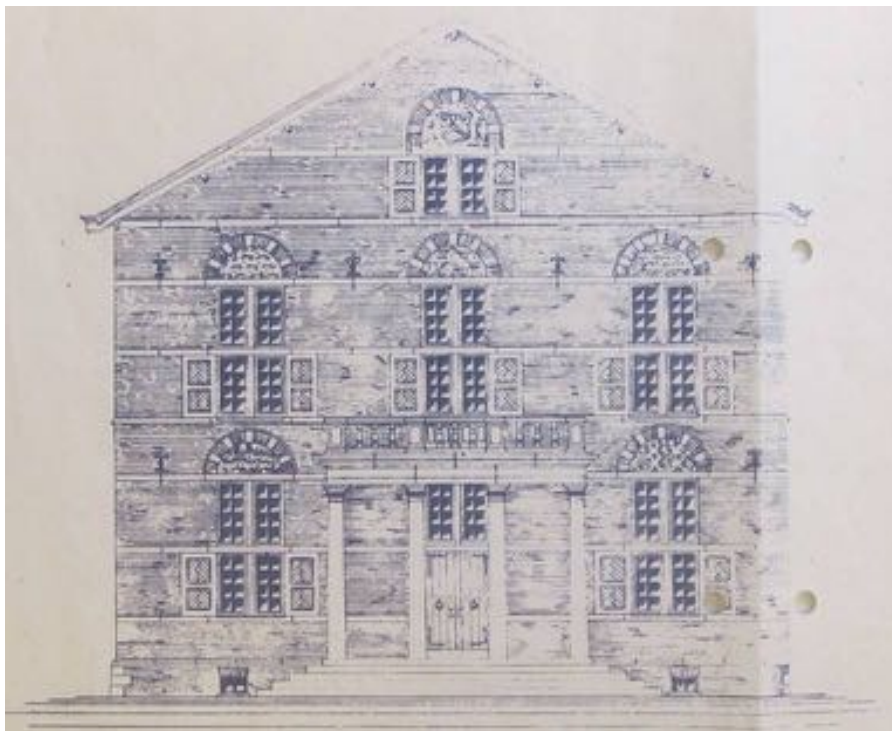
Het werk werd op 7 juni 1912 aanbesteed aan de Weerter aannemer H. Weeghels voor Fl. 22.375. De verbouwing was zeer ingrijpend en behoudens de gevels en enkele in 1828 toegevoegde binnenmuren werd het gebouw vanaf de kelders voor een groot deel nieuw opgebouwd.

Daarbij werden wel wat delen van de oudere balklagen hergebruikt, maar wel grotendeels op een andere plaats.

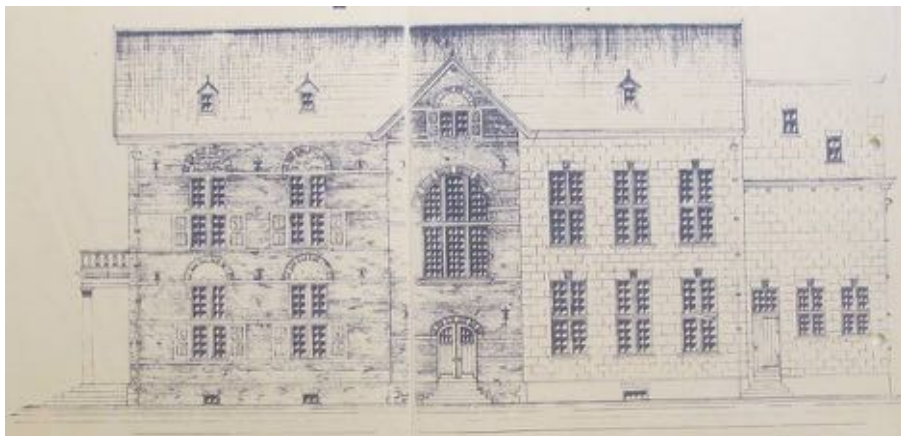
Waarschijnlijk al tijdens de bouw, mogelijk nadat de voorgevel was opgemetseld en de spanten al waren geplaatst, werd besloten dat de dakhelling wat steiler moest worden. Dit vereiste naast het hoger optrekken van de voor- en achtergevel (en toevoeging van twee kleine rondvenstertjes in de voorgevel) verschillende aanpassingen aan de dakconstructie. De binnenmuren op de zolder waren waarschijnlijk nog niet gereed en vertonen geen sporen van een verhoging.

Bij deze verbouwing kwam voor een belangrijk deel het interieur tot stand dat nog altijd het gebouw domineert, inclusief veel van de nog aanwezige historische afwerkingen. Opmerkelijk is de vermelding in het bestek, dat de gesmeed ijzeren leuning van de hoofdtrap, de gehengen van voor- en zijdeuren en de sierankers voor de voorgevel door de gemeente zullen worden aangeleverd.

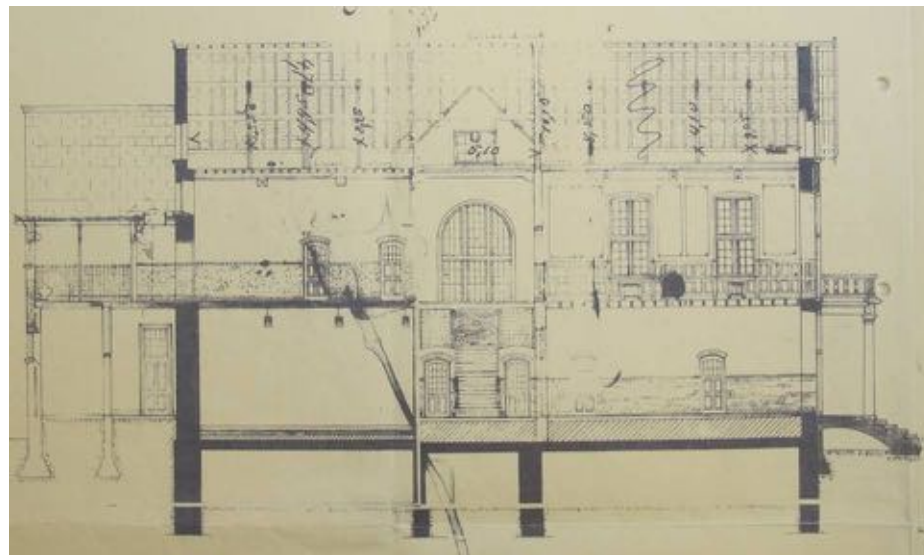
Aan de achterzijde van het hoofdvolume kwam bij deze verbouwing de huidige achterbouw als geheel nieuw bouwdeel tot stand. In de achterbouw werd aan de rechterzijde de politie gehuisvest, met naast één kantoorruimte twee cellen, die op de geveltekening herkenbaar zijn aan de kleine hooggeplaatste vensters met bovenliggende ronde ventilatieopeningen. Aan de linkerzijde van de achterbouw kwam de stalling voor de brandweerwagen met grote inrijdeuren in de achtergevel.

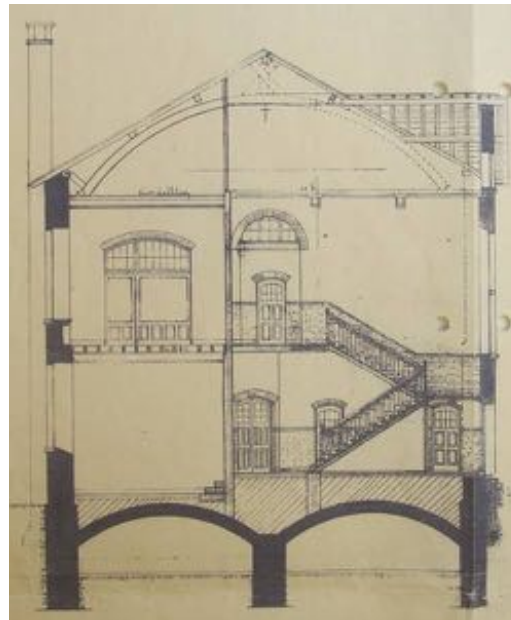
Het ontwerp voor de voorgevel d.d. 10 mei 1912, nog met een iets minder steil dak. Bron: Collectie Gemeente Weert.

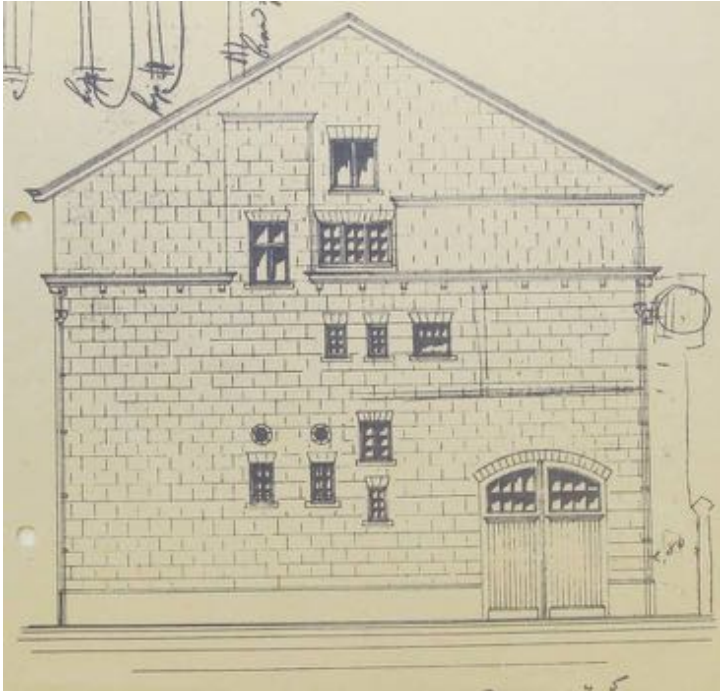
Het ontwerp voor de rechter zijgevel d.d. 10 mei 1912. Bron: Collectie Gemeente Weert.

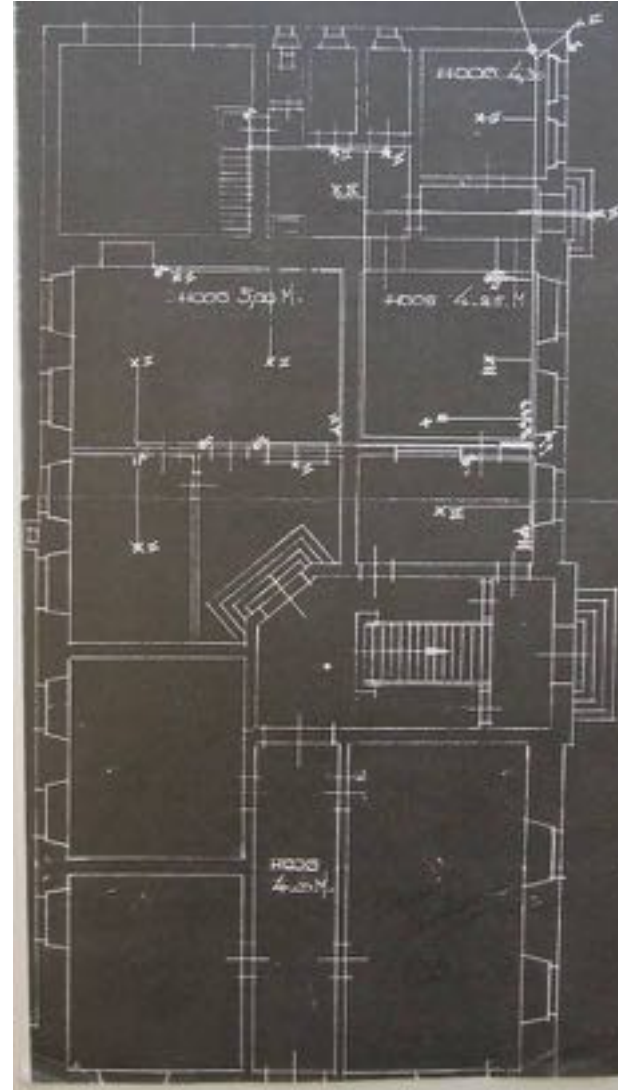
Langsdoorsnede d.d. 10 mei 1912. Bron: Collectie Gemeente Weert.

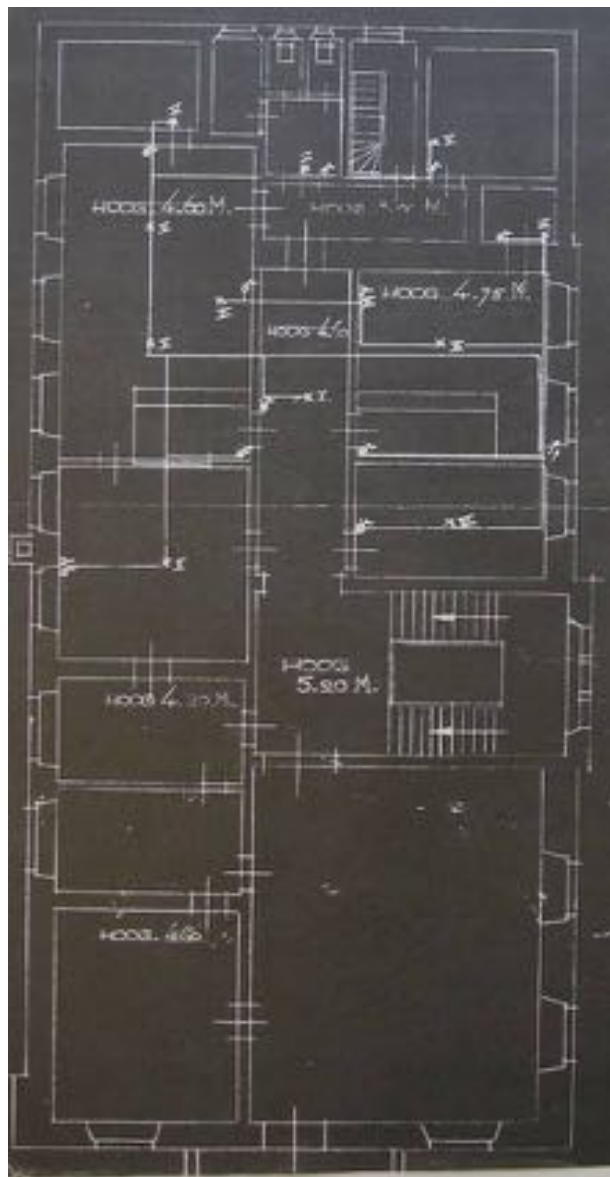
Dwarsdoorsnede d.d. 10 mei 1912. Bron: Collectie Gemeente Weert.

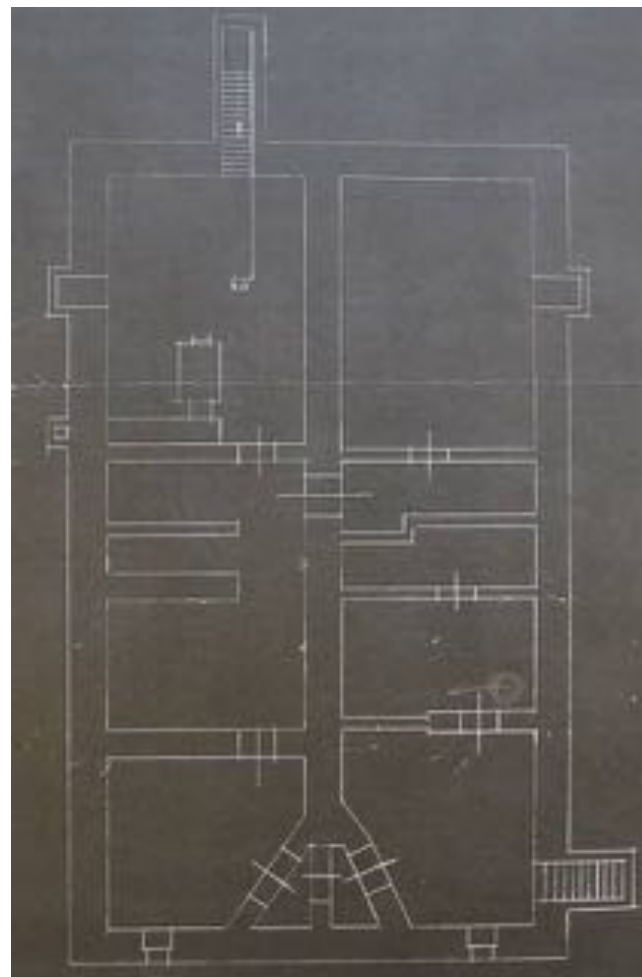
Het ontwerp voor de achtergevel d.d. 10 mei 1912. Bron: Collectie Gemeente Weert.

Deze ongedateerde plattegrond werd waarschijnlijk iets later vervaardigd t.b.v. een interne verbouwing, maar deze geeft nog wel grotendeels de situatie weer zoals deze ontstond in 1912. Met name de oorspronkelijke indeling van de achterbouw, met een politiebureau, twee cellen en een stalling voor de brandweerwagen, kan aan deze tekening worden afgelezen. Bron: GAW, inv.nr. 753.

Bijbehorende plattegrond van de verdieping. Bron: GAW, inv.nr. 753.

Het bij voorgaande tekeningen behorende kelderplan toont een indeling die grotendeels overeen komt met de huidige situatie. Bron: GAW, inv.nr. 753.

Het stadhuis uit het zuiden in de vroege 20ste eeuw. Bron: Collectie Gemeente Weert

Idem uit het noorden. Bron: Collectie Gemeente Weert

2.3.3 Verbouwingen tot 1982

In de periode tussen 1912 en 1982 hebben enkele aanpassingen aan het gebouw plaats gevonden waarvan weinig schriftelijke bewijzen zijn aangetroffen. Evers vermeldt een verbouwing in 1946 t.b.v. een uitbreiding van het gemeentelijk apparaat.⁹ Daarbij zou aan de linker achterzijde een archiefruimte gecreëerd zijn. Bedoeld is waarschijnlijk de nog aanwezige archiefruimte in de rechter achterhoek van de achterbouw. Tegelijkertijd is dan mogelijk ook de huidige tussenverdieping tot stand gekomen. De vroegere cellen op de begane grond kwamen daarbij te vervallen. Binnen de brandweerstalling werd eerst een kantoorruimte gevestigd, maar tussen 1968 en 1982 werden hier transformatorruimtes van Stedin aangebracht.

Deze luchtfoto uit 1963 toont de eerste tekenen van de ontwikkelingen die achter het Stadhuis plaats gaan vinden. Bron: Collectie Gemeente Weert.

⁹ Evers, K. (2011), p. 11

Uitsnede uit een briefkaart uit 1963, waarop een deel van de achtergevel goed herkenbaar is. De brandweerstalling is nu komen te vervallen. Bron: Collectie Gemeente Weert

Interieur van de raadzaal voor de omvorming tot museum. Bron: Collectie Gemeente Weert

Interieur, waarschijnlijk van de burgemeesterskamer voor 1982. Bron: Collectie Gemeente Weert.

Zicht op de overloop vanaf het trapbordes in 1982. Bron: Collectie Gemeente Weert

Schildering op de voorwand van de overloop in 1982. Bron: Collectie Gemeente Weert

Zicht op de hoofdtrap, met dan nog in schoon metselwerk uitgevoerde onderzijde. De linker opening is al dichtgemetseld. Bron: Collectie Gemeente Weert.

In 1968 werd het pand aan de linkerkzijde van het Stadhuis gesloopt, waarmee het Stadhuis geheel vrij kwam te staan. De hier eerder aanwezige Speelhuysgrave is dan al niet meer herkenbaar.

Foto's gemaakt tijdens (boven) en direct na de sloop van het linker buurpand in 1968.
Bron: Collectie Gemeente Weert

2.3.4 Verbouwing t.b.v. Museum Jacob van Horne in 1982

In 1982 werd het gebouw verbouwd t.b.v. de vestiging van Museum Jacob van Horne. Hoewel een grondige renovatie plaats vond, bleef de ruimtelijke structuur grotendeels ongewijzigd.

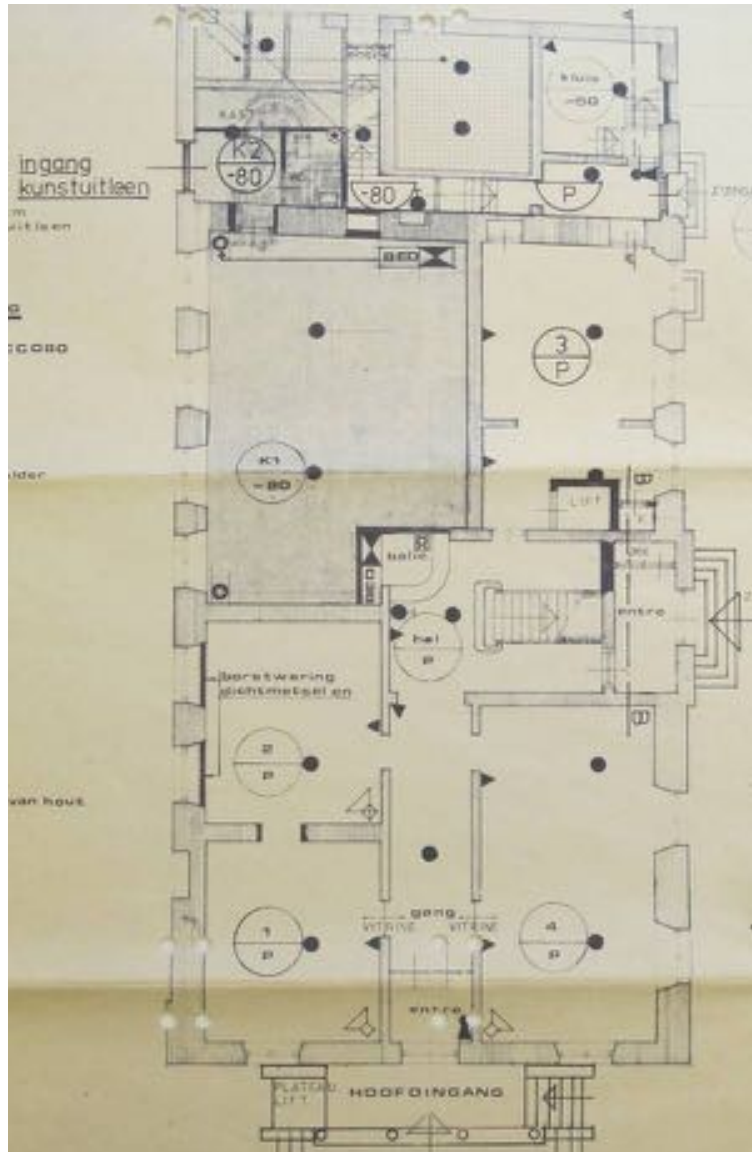
Belangrijkste ingrepen op de begane grond waren de plaatsing van een lift, de wijziging van de verbinding tussen het trappenhuis en de linker achterzaal. Daarnaast werd onder de trap een doorgang dichtgezet en links in de achterbouw werden een entree en een toilet aangelegd.

Op de verdieping was de plaatsing van de lift de meest ingrijpende wijziging.

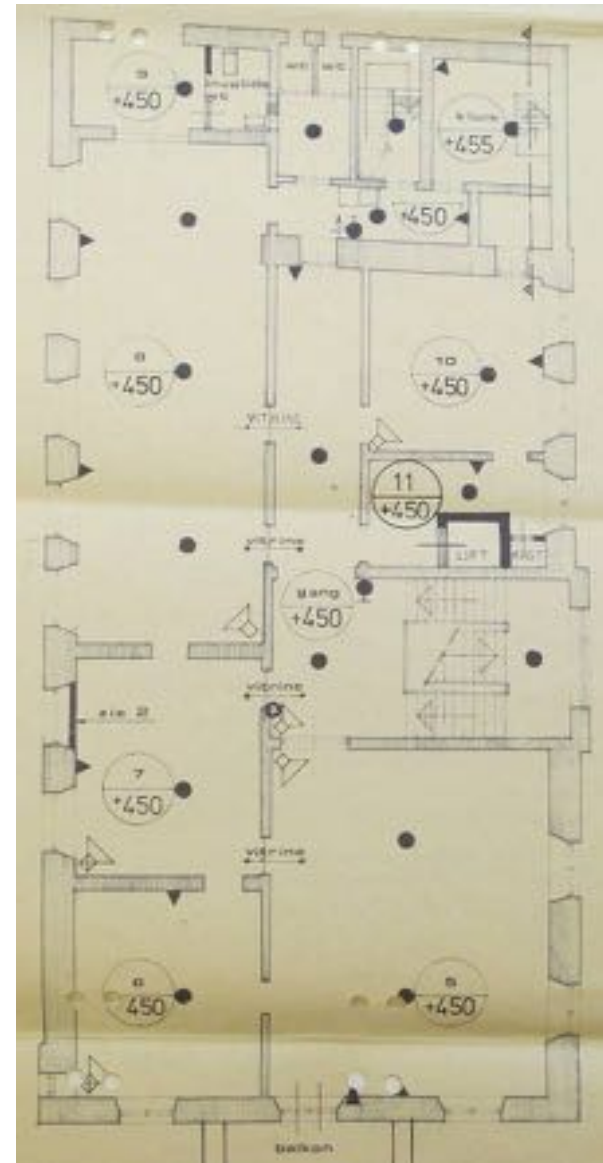
Behalve de beperkte aanpassingen in de ruimtelijke structuur werd wel een grondige renovatie van het interieur doorgevoerd. Daarbij werden afwerkingen van vloeren, wanden en plafonds voor een aanzienlijk deel vernieuwd.

Voor het interieurbeeld van de gangen en het trappenhuis veranderde sterk doordat eerder aanwezige details in schoon metselwerk werden gestuct. Ook kwamen veel oudere plafonds achter systeemplafonds te liggen en verdwenen de granitovloeren en in Naamse steen uitgevoerde treden onder tapijt. Bij een renovatie van het trappenhuis en de verkeersruimtes op de begane grond en eerste verdieping in 1997 de oude plafonds en granitovloeren weer in het zicht gebracht.

Verder hebben na de renovatie in 1982 hoofdzakelijk beperkte modernisering plaats gevonden, al zijn in 1999 nog wel plannen geweest voor plaatsing van een lift in de linker zaal van het museum.

Plattegrond begane grond d.d. 6 juli 1981 t.b.v. de omvorming tot musuem. De zwart gearceerde delen geven de wijzigingen aan het gebouw weer. Bron: Collectie Gemeente Weert

Plattegrond verdieping d.d. 6 juli 1981 t.b.v. de omvorming tot musuem. De zwart gearceerde delen geven de wijzigingen aan het gebouw weer. Bron: Collectie Gemeente Weert

Foto tijdens de verbouwing in 1982 van de middengang op de begane grond. Bron: Collectie Gemeente Weert

De gang op de begane grond richting het trappenhuis. Bron: Collectie Gemeente Weert

Zicht richting de voorwand van de linker achterzaal, met links nog de diagonale trap vanaf het trappenhuis. Bron: Collectie Gemeente Weert

Voorzijde van de rechter voorkamer op de begane grond in 1982.
Bron: Collectie Gemeente Weert

2.4 MUSEUM JACOB VAN HORNE

Museum Jacob van Horne is sinds 1982 gevestigd in het voormalige Stadhuis van Weert.

Belangrijk deel van de collectie heeft betrekking op het spirituele erfgoed van Franciscus van Assisi en de geschiedenis van de franciscanen in Nederland. De collectie omvat schilderijen, beelden, zilver, textilia en voorwerpen van volksdevotie vanaf de middeleeuwen. Kern van de collectie vormen voorwerpen uit het bezit van de Nederlandse orde der minderbroeders franciscanen, de kloosterorde van Franciscus van Assisi.

Daarnaast bezit het museum een collectie Limburgse oude kunst met middeleeuwse beelden en schilderijen. Verder zijn er 19e- en 20e-eeuwse werken te zien van kunstenaars als Desirée Tonnaer, Theodore Schaepkens, Pierre Cuypers, Charles Vos en David Groen.

Sinds de sluiting van de vestiging 'De Tiendschuur' in 2015 zijn in het museum ook hoogtepunten uit de historische collectie van de stad te zien, vanaf de oude steentijd tot de industrialisatie.

Tot slot beheert het museum ook een collectie regionale moderne en hedendaagse kunst.

2.5 ARCHITECT J. ROULEAU

In 1912 werd naar een plan van de in Maastricht geboren architect Josephus Theodorus Joannes, (Joseph) Rouleau (1887-1961) het Stadhuis verbouwd.

Rouleau was in die periode werkzaam in Weert en is verantwoordelijk voor het ontwerp van diverse panden in de stad. In alle gevallen betreft het ontwerpen in een historiserende stijl. Soms neorenaissance, maar ook in de zogenaamde 'overgangsstijl' met meer invloeden van Art Nouveau en de Nieuw Historiserende stijl. Naast zijn werkzaamheden in Weert heeft Rouleau ook in Roermond werkzaamheden verricht.¹⁰ Hij is later verhuisd naar Hulst.¹¹

In Weert zijn onder meer de half vrijstaande villa Emmasingel 55, het herenhuis Maasstraat 10 uit 1913 en het dubbele herenhuis Biest 4 en 6 uit 1914 door Rouleau ontworpen.

Emmasingel 55 medio maart 2017 Bron: Erfgoedcluster Weert

¹⁰ Cartigny, W. (2008)

¹¹ Evers, K. (2011), 12.

Maasstraat 10 medio juli 2016 Bron: Erfgoedcluster Weert

Biest 4 (rechterpand) - 6 medio mei 2016 Bron: Erfgoedcluster Weert

2.6 RAADHUIZEN

Raadhuizen vormen vanaf de veertiende eeuw een bijzondere categorie bouwwerken. Enerzijds hebben deze gebouwen een praktische functie binnen een stad of gemeente als huisvesting van het lokale bestuur. Anderzijds bieden deze gebouwen sinds eeuwen het plaatselijke bestuur de kans om zijn macht te tonen. Met de kerken waren stadhuizen de belangrijkste bouwwerken binnen de steden.

Het Stadhuis van Doesburg op 5 september 1743. Ook dit Schepenhuis heeft een (kleine) toren boven de voorgevel. Prent van Jan de Beijer. Bron: GA, nr. 1551 – 3566.

Hoewel de stadhuizen van de kleinere steden, zoals Weert natuurlijk niet konden concurreren met de monumentale stadhuizen van de grote steden werden ook in de kleinere steden zeer monumentale gebouwen, veelal met een toren gebouwd. Ook het Stadhuis van Weert heeft een toren gehad. De bijzondere opbouw met schuin geplaatste wanden in de kelder vormt vrijwel zeker de onderbouw van deze midden in de voorgevel geplaatste (trap)toren, die in ieder geval tot in de 18de en mogelijk zelfs tot

in de 19de eeuw het Stadhuis heeft gesierd. Daarbij zal het Stadhuis waarschijnlijk aan weerszijden van de toren een deel van een topgevel hebben gehad. Mogelijk met een opzet als trapgevel, maar invloeden van de renaissance kunnen hierbij duidelijk aanwezig zijn geweest.

De kelders van het stadhuis hebben een tweebeukige opzet en verschillende historische afbeeldingen wijzen er ook op dat het stadhuis een kap had met twee nokken en daartussen een hoger gelegen zakgoot. Met name de gestippelde dakcontour op de bouwtekening uit 1828 (zie par. 2.3.1) is hierin een duidelijke aanwijzing. Gezien de breedte van het pand zou één hoge kap goed mogelijk zijn geweest en dat is ook de meest voorkomende opzet bij de kleinere stadhuizen in de 16de- en 17de eeuw. Een opzet met een (gedeeltelijk) tweebeukige kap kwam echter wel vaker voor. De weergave van het Arnhemse stadhuis op een stadsplattegrond uit de 17de eeuw en een weergave van het stadhuis van Eindhoven op een stadsplattegrond uit 1583 tonen een tweebeukige opzet.

De aanwezigheid van een toren was ook bij de kleinere stadhuizen algemeen gebruikelijk. Deze kon dan afhankelijk van de situering van het stadhuis zowel ter plaatse van topgevel staan als ter plaatse van een langgevel. Een achthoekige opbouw is voor de stadhuistorens zeer gebruikelijk.

Het in de vijftiende eeuw gebouwde Schepenhuis van Doesburg heeft een opzet met een boven de trapgevel geplaatste toren die wel enige gelijkenis vertoont. Ook het stadhuis van Arnhem had direct achter de grote Gotische schermgevel een forse toren en bij het stadhuis van Gouda is een toren boven op de Gotische trapgevel gebouwd. Plaatsing op een hoek of langs één van de lange zijgevels, zoals in Gennep komt bij de iets latere 16de- en 17de-eeuwse stadhuizen vaker voor.

Weergave van het historische stadhuis van Arnhem op de stadsplattegrond van Nicolaes van Geelkercken uit 1653. Ook hier zijn twee kappen met daartussen een toren herkenbaar. Bron: Gelders Archief

Weergave van het stadhuis van Eindhoven op de stadsplattegrond bij de aftocht van het garnizoen na het beleg van Eindhoven in 1583. Waarschijnlijk werd hier het uit 1486 daterende stadhuis weergegeven. Dit was echter al in 1554 bij een stadsbrand verwoest. Bron: nl.wikipedia.org

Voorgevel van het in 1554, na een stadsbrand gebouwde stadhuis van Eindhoven. Nu is geen sprake meer van twee kappen. De toren is op de nok geplaatst, maar de afbeelding toont niet of deze direct achter de voorgevel stond. Bron: Eindhoven-encyclopedie.nl

Detail uit midden 17de-eeuws schilderij door Herman van Breckerveld, van de brand in de toren van de Eusebiuskerk. Hier is het Stadhuis van Arnhem te zien met de forse toren boven de als schermgevel uitgevoerde voorgevel.

Het in de vroege 17de eeuw gebouwde stadhuis van Gennep, met een 8-hoekige toren naast de langsgevel. Bron: Wikipedia.org

Vroege foto van het uit 1531 daterende Raadhuis van 's-Heerenberg. Bron: Rijksmonumenten.nl

De ingrijpende verbouwing in de vroege 20ste eeuw heeft het voormalige Stadhuis van Weert tot een bijzonder object gemaakt. Enerszijds zijn de sporen van het oorspronkelijke gebouw herkenbaar gebleven. Anderzijds werd ook een voor die periode zeer herkenbaar gebouw gerealiseerd. Met name voor prestigieuze gebouwen bleef de neorenaissancestijl nog tot ver in de 20ste eeuw geliefd. Veel nieuwe stadhuisen werden in deze periode niet gebouwd. Een opvallend voorbeeld, eveneens in neorenaissancestijl is het forse Stadhuis van Zeist (1906-1908), ontworpen door J. Stuivinga.

Het uit 1906-1908 daterende Raadhuis van Zeist. Bron: Rijksmonumenten.nl

3 BESCHRIJVING

In dit hoofdstuk wordt het gebouw omschreven in de huidige verschijningsvorm. Waar mogelijk wordt daarbij ook ingegaan op de bouwhistorische bijzonderheden. Hoewel het gebouw al geruime tijd niet meer als Stadhuis in gebruik is, zal deze naam omwille van de leesbaarheid hierna wel worden aangehouden.

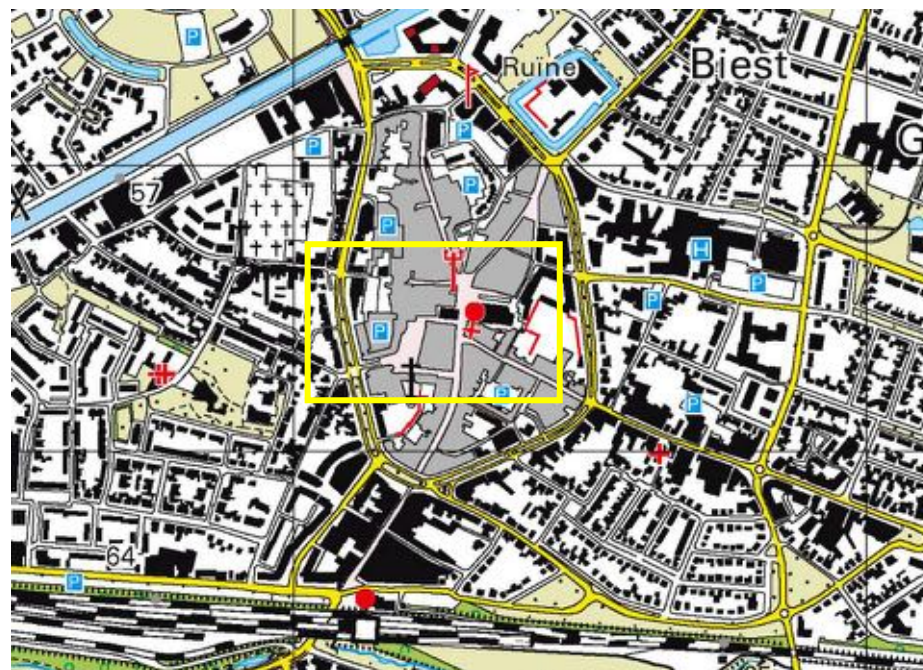
3.1 LIGGING EN OMGEVING

Het Stadhuis is zeer prominent gesitueerd aan de westzijde van de langgerekte Markt, vrijwel tegenover de Martinuskerk. Rondom het geheel vrijstaande Stadhuis loopt de op twee punten op de Markt aansluitende Meikoel. De delen ten noorden- en westen van het Stadhuis vormden eerder een open plaats rond het Stadhuis, terwijl het deel ten zuiden van het Stadhuis pas is ontstaan in 1968, met de sloop van het naastgelegen pand aan de Markt. Hier liep de al eerder gedichte Speelhuysgrave langs de zuidgevel van het Stadhuis.

De westelijke straatwand van de Markt kent een gevarieerde bebouwing met een gevarieerde mix aan twee- en drielaags panden, waartussen het Stadhuis zich duidelijk onderscheidt door de rijziger hoofdmassa als gevolg van de duidelijk hogere bouwlagen. Bovendien ligt de straatwand ten noorden van het Stadhuis duidelijk terug, waardoor het Stadhuis vanaf deze zijde sterk in het oog springt.

Het gebied ten westen van het Stadhuis bestond tot na het midden van de 20ste eeuw grotendeels uit de onbebouwde achterterreinen van de

percelen aan de Markt. In de jaren zestig werd hier de Nieuwe Markt aangelegd en sindsdien heeft dit gebied zich tot een uitgebreid winkelgebied ontwikkeld. De straten langs het Stadhuis spelen daarbij een belangrijke rol in de ontsluiting tussen de oudere winkelstraten rond de Markt en dit latere winkelgebied.

Uitsnede recente topografische kaart van het gebied direct rond het historische centrum van Weert. Bron: Topotijdreis.nl

Recente luchtfoto van het middendeel van het historische centrum van Weert (zie kader voorgaande afbeelding). Bron: Google.nl/maps

Uitsnede uit voorgaande afbeelding van het gebied direct rond het voormalige Stadhuis. Bron: Google.nl/maps

Overzicht van de Markt uit zuidelijke richting, met links het Stadhuis

Zicht op de zuidwesthoek van het Stadhuis vanaf de Nieuwe Markt

3.2 HOOFDOPZET GEBOUW

Het Stadhuis heeft een vrij eenvoudige hoofdvorm, bestaande uit een rechthoekig onderkelderd hoofdvolume met twee hoge bouwlagen onder een vrij flauw hellend, met leien in Maasdekking gedekt zadeldak. Het dak heeft boven de voor- en zijgevels overstekken met geprofileerde goot- en daklijsten op eenvoudig geprofileerde klossen. Bij de achtergevel sluiten de dakvlakken aan op de zeer sobere gepleisterde, met lood afgedekte tuitgevel.

Boven de rechter zijgevel heeft de licht risalerende entreepartij een haaks op het hoofddakvlak aansluitend zadeldak met een overstek met geprofileerde daklijst. Alle daken hebben een nokafdekking van lood.

Beide dakvlakken van het hoofdvolume hebben direct boven de gootlijst vier kleine dakkapellen met schilddaken, gedekt met leien in Maasdekking. De nokeinden hebben elk een sobere loden piron. De dakkapellen hebben eveneens met leien beklede zijwangen en zijn uitgevoerd met vierruits ramen. Op het midden van het rechter dakvlak bevinden zich aan de bovenzijde drie recente rookgasafvoeren.

Achter het hoofdvolume bevindt zich een ondiep bouwdeel met deels twee- en deels drie bouwlagen onder platte daken op verschillende niveaus. Daarbij liggen de dakvlakken, aansluitend op de gevels grotendeels op één niveau. Alleen bij de linker zijgevel ligt het deel aansluitend op het hoofdvolume op een hoger niveau om op het plafondniveau binnen het hoofdvolume aan te sluiten. Verder is iets rechts van het midden een veel hoger, maar vrij smal deel aanwezig. Hierin bevindt zich het trappenhuis dat toegang geeft tot de zolder van het hoofdvolume.

Overzicht Stadhuis uit het zuidwesten

Overzicht Stadhuis uit het noordoosten

Alleen boven de achtergevel en rechter zijgevel hebben de laagste daken een overstek met een geprofileerde dakrand op geprofileerde klossen overeenkomstig de gootoverstekken van het hoofdvolume. Bij de overige dakranden hebben de geprofileerde daklijsten geen overstek. Boven deze achterbouw bevindt zich een forse gepleisterde ventilatiekoker t.b.v. de transformatorruimtes. De koker heeft lamellenroosters en een gepleisterde afdekking.

Aansluitend op de achtergevel van het hoofdvolume bevindt zich een recent verzinkt stalen bordes t.b.v. de toegankelijkheid van de dakvlakken.

Deze foto, genomen vanaf de toren van de Martinuskerk, geeft een mooi overzicht van het dak van het hoofdvolume. Bron: Skyscrapersity.com

3.3 CONSTRUCTIE

Het hoofdvolume heeft een merkwaardige constructieve opzet als gevolg van de ingrijpende verbouwingen die in 1826 en 1912 plaats hebben gevonden. Daarbij is nagenoeg de volledige constructie vervangen. Slechts enkele delen die vermoedelijk behoren bij de vroegste constructie zijn hergebruikt, waaronder één nog complete moerbalk. Ook de dakconstructie is grotendeels vernieuwd in 1912.

Op enkele plaatsen in de kelder is de opbouw van de funderingen in het zicht gebracht. Zichtbaar is een fundering op staal met slechts enkele bloksgewijze versnijdingen.

Onder het volledige hoofdvolume zijn kelders met een tweebeukige opzet aanwezig. De vrij ondiepe kelders hebben steens segmentgewelven in baksteen van ca. 26 x 12/13 x 6/6,5 cm. De gepleisterde gewelven hebben een segmentvorm met de kruin haaks op de voorgevel. De twee parallelle gewelven worden in het midden ondersteund door een over de diepte van het gebouw doorlopende tussenmuur. Bij de voor- en achtergevel zijn haaks op de hoofdgewelven geplaatste halfgewelven toegepast.

Een opmerkelijke structuur is aanwezig bij de aansluiting van de tussenmuur op de voormuur. Hier zijn twee overhoeks geplaatste muurdelen met segmentboogdoorgangen aanwezig. Deze opzet zal verband houden met een oorspronkelijke toegang en mogelijk vormde deze structuur ook de onderbouw voor de traptoren, die dan ook deels buiten de voorgevel moet hebben gestoken. De overhoekse plaatsing van de wanden doet vermoeden dat de toren over de gehele hoogte een achtkante opzet heeft gehad.

Boven het kelderniveau is sprake van een traditionele opbouw met dragende gemetselde gevels, waarin de balklagen van de verdiepingsvloeren zijn opgelegd.

Beeld van de overwelfde opbouw van de linker kelderbeuk, gezien richting voorgevel.

Het bij de voorgevel toegepaste halfgewelf, dat aansluit op de kop van het hoofdgewelf.

Schuin geplaatste kelderwanden bij aansluiting middenmuur op voorgevel.

Gezien de tweebeukige opzet van de kelders is het waarschijnlijk dat ook de bovenliggende constructie oorspronkelijk een tweebeukige opzet had, met een middenondersteuning. Dit kan een (grotendeels) gesloten muur zijn geweest, maar ook een opbouw als boogstelling op kolommen is mogelijk. Mogelijk werd dit dan gecombineerd met een overwelfde begane grond. Dit was een opzet die ook voor vlees- en markthallen gebruikelijk was. De balklagen zullen als samengestelde balklaag uitgevoerd zijn.

In de huidige situatie is de tweebeukige opzet boven de kelders niet meer herkenbaar. Bovendien werd bij de verbouwingen in 1826 en 1912 een groot deel van de balklagen vernieuwd, waardoor slechts beperkte delen van de oorspronkelijke samengestelde balklagen bewaard zijn gebleven.

Ter plaatse van de steenachtige (granito) vloeren op de begane grond en de verdieping zijn steenachtige constructievloeren toegepast. Op welke wijze deze zijn uitgevoerd is niet bekend. Het bestek uit 1911 vermeldt alleen dat de “mozaïk vloeren”. . . “op eene vaste onderlaag gelegd” moeten worden “zoodat geene verzakking kan plaats vinden”. Waarschijnlijk werd een betonvloer toegepast.

Voor de overige delen zijn houten balklagen toegepast. De huidige balklagen hebben een wisselende opzet. Deels zijn enkelvoudige balklagen aanwezig, al dan niet met stalen onderslagen. Deels zijn ook samengestelde balklagen aanwezig. Dit zijn echter niet de oorspronkelijke samengestelde balklagen, maar deze balklagen zijn samengesteld uit kleine ruw gezaagde rechthoekige balkjes die zijn opgelegd in zware houten balken. Dit zijn in enkele gevallen hergebruikte oorspronkelijke moerbalken. Ook hier worden de houten moerbalken in enkele gevallen weer ondersteund door stalen onderslagen.

Voor de verdiepingsvloer geldt dat geen substantiële delen van oorspronkelijke balklagen bewaard zijn gebleven. Voor zover zichtbaar zijn boven alle ruimtes enkelvoudige balklagen aanwezig. Deze zijn voor het merendeel van ruw gezaagd grenen met een hoge rechthoekige doorsnede. Deels zijn daarbij Andreaskruisen toegepast. Boven de tweede kamer naast de linker zijgevel (0.05) zijn oudere hergebruikte balken (lijken géén oorspronkelijke kinderbinten) aanwezig in een opzet met een (op de kop) hergebruikte moerbalk met daaronder nog weer een stalen onderslag (1912). Boven de grote linker achterzaal (0.09) zijn drie omstucte stalen onderslagen aanwezig. Daarboven lijkt ook een enkelvoudige balklaag aanwezig.

Sporen van hergebruik op oude moerbalk. Bron: Collectie gemeente Weert

Balklaag boven ruimte 0.05, waar een deels hergebruikte oudere balklaag is gecombineerd met een stalen onderslag (links). Bron: Collectie gemeente Weert

Omstucte stalen balk boven ruimte 1.05. Bron: Collectie gemeente Weert

Enkelvoudige balklaag boven ruimte 0.02. Bron: Collectie gemeente Weert

Bij de zoldervloer liggen de vloerdelen grotendeels parallel aan de zijgevels en de onderliggende balklagen derhalve parallel aan de voorgevel. Boven de vroegere burgemeesterskamer (1.12) betreft het een enkelvoudige balklaag (1912). Boven de grote achterzaal (1.10) betreft het kleine ruw gezaagde balkjes van ca. 9 x 10,5 cm, h.o.h. ca. 40 cm. Aangezien de moerbalken hier in dezelfde richting liggen moet hier nog een extra tussenlaag aanwezig zijn. De moerbalken in dit gebied behoren mogelijk nog tot de oorspronkelijke opzet, maar slechts één balk lijkt nog in de volledige omvang aanwezig te zijn. De balklaag boven de raadzaal (1.01) heeft stalen onderslagen, met daarover een enkelvoudige balklaag. Ook boven het trappenhuis is een enkelvoudige balklaag aanwezig. De hier onder het plafond zichtbare omstucte 'moerbalken' blijken lege koven, uitsluitend bedoeld om moerbalken te suggereren.

Over de zolderbalklaag liggen nog enkele oudere grenen vloerdelen van ca. 27,5 x 2,7 cm met veer en groef. Een aanzienlijk deel van de vloerdelen is vernieuwd en grote delen worden thans door plaatmateriaal aan het zicht onttrokken.

Binnen de achterbouw zijn enkelvoudige balklagen toegepast, maar een belangrijk deel van de vloerconstructie is hier ook in beton uitgevoerd.

Bewaard gebleven historische moerbalk boven ruimte 1.07

Detail van de in de wand van de liftschacht (rechts) opgenomen hergebruikte balk boven ruimte 1.07

Stalen onderslag en hergebruikte moerbalk boven ruimte 1.03. Bron: Collectie gemeente Weert

Deels over de zolderbalklaag aanwezige oudere vloerdelen (1828)

De dakconstructie werd bij de verbouwing in 1912 opgebouwd met gebruik van grenen schenkelspanten. Wel werden onder elk dakvlak twee gordingen van hergebruikt eiken van ca. 17 x 19 cm toegepast. Ook de nokgording en muurplaten zijn waarschijnlijk van hergebruikt eiken. Behoudens de gordingen van hergebruikt eiken zijn rechthoekige gordingen van ruw gezaagd grenen aanwezig. Ook deze gordingen zijn mogelijk hergebruikt en behoren dan mogelijk tot de verbouwing van 1828. Alle gordingen zijn met klossen naar de schenkelspanten afgeschoord. Bij enkele lichte gordingen ontbreken deze klossen. Aangezien deze echter in het bovenvlak van de spanten liggen zou de bovenzijde van de spanten door de daklijn steken wanneer deze gordingen het beschot zouden dragen.

De spanten hebben gehakte rechte telmerken met een doorlopende nummering van I t/m VIII (8). Daarbij valt op dat de grotere spantafstand ter hoogte van de achterwand van de linker voorruimte en ter hoogte van het trappenhuis oorspronkelijk is omdat op basis van de nummering binnen deze grotere vakken geen spanten aanwezig behoren te zijn. Bij de linkerhelft van de kap is het ontbreken van deze spanten niet onlogisch aangezien de gordingen hier zijn opgelegd in de uit 1828 daterende dwarsmuren. Deze muren ontbreken echter bij de rechterhelft van de zolder. Met name bij het voorste grotere balkvak is dit opmerkelijk omdat er geen reden is om hier een spant te laten vervallen. Bovendien hebben gordingen op deze plaats een las, die nu niet wordt ondersteund. Mortelsporen op de gordingen ter plaatse van deze las lijken te wijzen op de aanwezigheid van een ca. 35 cm dikke muur. Dit zou dan betekenen dat ook de rechthoekig gezaagde sporen vóór 1912 al aanwezig waren, omdat een muur op deze plaats (midden boven de raadzaal) vanaf 1912 niet erg logisch was. Mogelijk had men in 1912 aanvankelijk het plan om op het zolderniveau de volledige dwarsmuren te handhaven, maar bleek dit tijdens de bouw om constructieve redenen te lastig. Op de bouwtekening wordt op deze plaats overigens wel een spant weergegeven.

Ten opzichte van de bouwtekening uit 1911 is de dakhelling ook iets steiler dan getekend. Bij de voorgevel werd dit 'opgelost' door boven het getekende zoldervenster nog twee kleine rondvenstertjes toe te voegen. Hoewel het muurwerk onder het dakoverstek wel iets onregelmatiger lijkt, en ook de uiteinden van de natuursteenbanden een andere tint hebben, tonen alle historische afbeeldingen de huidige opzet. Het is bovendien onwaarschijnlijk dat men al snel na een dergelijke ingrijpende verbouwing opnieuw een flinke verbouwing zou uitvoeren, uitsluitend om de dakhelling te wijzigen. Daarbij zijn aan de dakkapellen en de binnenmuren geen sporen van een latere verhoging herkenbaar. Meest waarschijnlijk

lijkt dan ook dat men al tijdens de bouw, wellicht na het opmeten van de voorgevel, tot de conclusie kwam dat de dakhelling steiler moest worden. De spanten waren al gemaakt, zodat de gordingen met behulp van klossen op een hoger niveau werden geplaatst. Ook de voorgevel moest nu nog wat worden verhoogd. Bij de binnenmuren is de verhoging vanwege de gepleisterde afwerking niet herkenbaar.

Overzicht kapconstructie met schenkelspanten boven de achterste zolderruimte

Detail middendeel spanten, met aanpassingen t.b.v. de steilere dakhelling

Wat merkwaardige las in gordingen boven ruimte 2.04

Gehakte telmerken (III) op een spant boven ruimte 2.04

3.4 GEVELS

3.4.1 Voorgevel

De voorgevel werd in 1912 voorzien van een halfsteens beklamping in machinale baksteen in kruisverband met snijvoegen. Daarbij is de klamp als spouwmuur uitgevoerd. De toegepaste speklagen, geprofileerde lekdorpels en de kruiskozijnen zijn in hardsteen uitgevoerd. Boven alle vensters zijn steens rondbogen met daarop een platte laag toegepast. De bakstenen van de bogen worden afgewisseld met hardstenen blokken. Binnen de bogen zijn terugliggende vullingen met siermetselwerk in wisselende patronen toegepast. Ter hoogte van de verdiepingsvloeren zijn sierankers aanwezig. De gevel heeft een iets uitspringende plint met een afgeschuinde hardstenen bovenzijde. De plintzone heeft op de beide

gevelhoeken hardstenen blokken. Links en rechts van het bordes zit in de plintzone één klein kelderlicht onder een steens strek.

De gevel is drie traveeën breed en heeft een volledig symmetrische opzet met centraal een omlopend hardstenen bordes met daarop een door vier hardstenen zuilen gedragen hardstenen balkon met een in kunststeen uitgevoerde balustrade. Op het fries van de balkonrand is plaatmateriaal aangebracht met in het front het opschrift “GEMEENTEMUSEUM JACOB VAN HORNE”. Op beide zijanten hebben de platen het opschrift “MUSEUM”. De kolommen werden in 1828 hergebruikt. Het hardsteen van de bordestrap werd in 2005 vernieuwd met behoud van de oorspronkelijke vorm.

De begane grond en verdieping hebben aan weerszijden van de middenpartij hardstenen kruisvensters, waarvan de hardstenen dorpels in lijn liggen met de hardstenen speklagen. Deze tussendorpels, bovendorpels en de middenstijl hebben een kwartholprofiel. Ook de gemetselde dagkanten zijn uitgevoerd met profielstenen met een kwartholprofiel. De hardstenen lekdorpels hebben een afgeschuinde voorzijde. Binnen de vensters zijn geprofileerde houten kozijnen met 8-ruits draairamen toegepast. De onderramen van elk venster zijn voorzien van opgeklampte luiken met geprofileerde spiegelklampen en gesmede gehengen.

De begane grond heeft in de middelste travee een dubbele deuropening met tweeruits bovenlicht. Dit bovenlicht is overeenkomstig de bovenste delen van de kruisvensters uitgevoerd met twee 8-ruits ramen. Het onderste deel van de opening heeft een geprofileerd houten kozijn met dubbele opgeklampte deuren van geprofileerde delen en fraai uitgevoerde smeedijzeren siergehengen. Onder de opening is een

hardstenen dorpel aanwezig. De bovenste delen van de dagkanten zijn uitgevoerd in profielstenen met een kwartholprofiel.

Op de verdieping heeft de middelste travee eveneens een dubbele deuropening met twee bovenlichten met 8-ruits ramen. De dubbele balkondeuren zijn hier uitgevoerd met 8-ruits glasopeningen boven een enkel borstweringpaneel. Daarbij zijn ter hoogte van de glasopeningen opgeklampte luiken toegepast, zodat deze opening zich vanaf de straat niet onderscheidt van de flankerende kruisvensters. De boogvulling boven deze opening is voorzien van een natuursteentableau met het gemeentewapen.

De zolder heeft centraal één venster met een opzet als bolkozijn, met twee openingen gescheiden door een hardstenen tussenstijl. Ook hier zijn de dagkanten uitgevoerd met een kwartholprofiel. In de twee openingen een geprofileerd houten kozijn met 8-ruits draairamen. Het venster heeft opgeklampte luiken met geprofileerde spiegelklampen en gesmede gehengen. Aan weerszijden van dit venster is op een wat hoger niveau nog een zeer klein rondvenstertje binnen een halfsteens rollaag aanwezig. Het betreft schijnvenstertjes met een zwart geschilderde gepleisterde vulling. Deze 'venstertjes' werden op de bouwtekening uit 1911 niet weergegeven en werden waarschijnlijk toegevoegd omwille van de iets verhoogde nok.

Overzicht van de voorgevel

Het aan de voorgevel aanwezige bordes met bovenliggend balkon

Hoofdentree in de voorgevel

Detail van één van de kruisvensters in de voorgevel.

Detail hardstenen hoekblok op rechter voorhoek

3.4.2 Linker zijgevel hoofdvolume

Oorspronkelijke opzet

Aan deze brede gevel is nog de zestiende-eeuwse opzet van het gebouw af te lezen, al hebben hier wel ingrijpende wijzigingen plaats gevonden. Verschillende delen van de oorspronkelijke opzet geven echter nog wel een goed beeld van de oorspronkelijke opzet van de gevel. Deze was opgetrokken met rode baksteen van ca. $24,5/25 \times 11,5 \times 6$ cm; 10-lagen = 73,5 cm in kruisverband. Ter hoogte van de verdieping was over de hele gevelbreedte een geprofileerde natuurstenen waterlijst toegepast. Deze lijst fungeerde tevens als lekdorpel voor de opmerkelijk hooggeplaatste verdiepingsvensters. Zowel deze verdiepingsvensters als de vensters van de begane grond waren uitgevoerd als natuurstenen kruisvensters, waarbij de dagkanten in grote blokken natuursteen van wisselende breedtes waren uitgevoerd. De vensters hadden op de verdieping een profilering, samengesteld uit een kwartholprofiel en een kwartrond profiel. Bij de bovendorpel vormde dit profiel in het midden een accoladeboog. De veel hogere vensters van de begane grond hadden rondom een eenvoudig kwartholprofiel. Boven de uit twee delen samengestelde bovendorpels van de vensters waren steens segmentbogen toegepast met een vlakke gemetselde boogvulling. Deze opzet is nog grotendeels afleesbaar bij de twee rechter vensterassen. Bij de linker gevelopeningen zijn op verschillende plaatsen nog wel restanten van deze vroegste opzet herkenbaar, zodat hieruit wel kan worden afgeleid dat de gevel over de gehele breedte dezelfde opzet had. De vele mortelresten op de delen beneden de waterlijst doen vermoeden dat de gevel onder de waterlijst was gepleisterd en boven de waterlijst in schoon metselwerk was uitgevoerd.

Het aanwezige voegwerk werd in verschillende periodes vernieuwd. Het betreft overwegend vrij ruwe platvolle voegen, maar op enkele plaatsen is ook een nogal ruwe snijvoeg herkenbaar.

Huidige opzet

De linker zijgevel van het hoofdvolume heeft aan de linkerzijde over een breedte van vier traveeën een regelmatige opzet met vensters onder steens segmentbogen en voorzien van kunststenen lekdorpels. Deze opzet is grotendeels bij de verbouwing in 1828 ontstaan. Het linker venster op de begane grond werd toegevoegd. Bij de middelste twee vensters van de begane grond en het linker en derde (vanaf links) venster op de verdieping zijn nog oorspronkelijke dagkanten met natuursteenblokken bewaard gebleven. Rechts van het vierde verdiepingsvenster is nog een oude dagkant in het metselwerk opgenomen. Binnen deze vensters zijn in 1912 nieuwe geprofileerde houten kruiskozijnen met in elke opening een 8-ruits raam aangebracht.

Bij de volgende twee traveeën is nog grotendeels de zestiende-eeuwse opzet herkenbaar. Bij deze vensters bleven de oorspronkelijke bovendorpels behouden, waardoor de hoogtes van deze vensters afwijken van het venster in de linker vier traveeën. Bij deze vensters zijn natuurstenen lekdorpels aanwezig. De plaats van deze dorpels wijkt duidelijk af van de oorspronkelijke plaats. Bij de begane grondvensters werd de dorpel hoger geplaatst, terwijl de huidige dorpel op de verdieping juist onder de oorspronkelijke dagkanten ligt. In deze vensters zijn vermoedelijk laat negentiende-eeuwse vullingen met vrij smal geprofileerd kozijnhout en een tussendorpel aanwezig. De vensters op de begane grond hebben onderin vierruits stolpramen en bovenin twee enkelruits ramen. De vensters op de verdieping hebben door twee geprofileerde

tussenstijlen een negenruits opzet, met onderin tweeruits ramen en bovenin enkelruits ramen.

Het rechterdeel van de linker zijgevel viel tot 1968 binnen aangrenzende bebouwing. Hoewel het in dat jaar gesloopte buurpand met de voorgevel aansloot op de linker zijgevel van het Stadhuis, laten de foto's vanaf de achterzijde zien dat achter de voorgevel nog de op het kadastrale minuutplan zichtbare loop van de gedempte Speelhuysgrave herkenbaar was. Het gesloopte pand stond hier dan ook vrij van het Stadhuis. Het stadhuis had echter in deze zone geen vensters. Het buurpand lag iets terug ten opzichte van de voorgevel van het Stadhuis. Daardoor was vóór het buurpand een smal deel van de linker zijgevel zichtbaar, evenals een strook van de bovenzijde van de zijgevel. Deze zichtdelen waren in 1912 dan ook evenals de voorgevel voorzien van een beklamping in machinale baksteen, zodat alle vanaf de Markt zichtbare delen hetzelfde gevelbeeld kregen. De linker zijgevel kreeg in deze klamp op de verdieping een kloostervenster met hardstenen dorpels en dagkanten met een kwartholprofiel. Boven dit venster werd een halfsteens rondboog met daarop een platte laag toegepast. De boogvulling kreeg een terugliggende vulling van siermetselwerk. Beide openingen kregen een geprofileerd kozijn met 8-ruits ramen.

Na de sloop werd het bovenste deel van de beklamping uit 1912 naar onderen uitgebreid en afgesloten met een hardstenen band ter hoogte van de tussendorpel van het naastgelegen venster. Wat verder opvalt is dat de in dit deel aanwezige bouwnaad zich in 1968 door schaduwwerking zeer duidelijk aftekent, terwijl de bouwnaad nu bij vergelijkbare zonstand nauwelijks opvalt. Vermoedelijk was tussen deze onregelmatige bouwnaad en het beklampte deel in 1912 een deel van het metselwerk vervangen, maar als 'vuilwerk' uitgevoerd. Omdat dit deel nu in het zicht

kwam te liggen werd in 1982 besloten om dit muurdeel te vervangen in hergebruikte baksteen en tegelijkertijd de sprong weg te werken. Onder deze bouwnaad is een zeer fors natuursteenblok in de gevel aanwezig. Dit suggereert een gevelhoek, maar zowel de afmetingen van de kelders als ook het boven- en onderliggende muurwerk vertonen geen sporen van een gevelbeëindiging, al zijn wel enkele klezoren naast de bouwnaad aanwezig. Deze liggen echter niet in één rechte lijn. Het zou er wel op kunnen wijzen dat het muurwerk links van de bouwnaad in de zestiende eeuw tegen een bestaand muurgedeelte werd aangebouwd. Op het moment van de sloop van dit muurwerk betrof het echter waarschijnlijk al muurwerk dat in 1828 met de vernieuwing van de voorgevel tot stand was gekomen.

Verder werd na 1968 een grote rechthoekige opening dichtgemetseld met hergebruikte baksteen. De opening heeft een hardstenen dorpel en sluit aan de bovenzijde af met een anderhalfsteens strek van zeer dunne bakstenen. Een in 1968 nog aanwezige gepleisterde of vertinde afwerking rond deze opening is nu niet meer aanwezig. Boven de dichtgemetselde opening is ook op de verdieping de dichtzetting van een veel kleinere deuropening zichtbaar. Naar verluid was deze doorgang tijdens de Tweede Wereldoorlog gecreëerd als vluchtroute voor de door de bezetter geïnstalleerde burgemeester.

Het in 1968 langs de gevel aanwezige rookkanaal t.b.v. de in de kelder opgestelde cv-installatie werd verwijderd. De over de gehele gevelbreedte, direct onder de gootlijst aanwezige natuursteenband werd waarschijnlijk in 1912 aangebracht om het oudere muurwerk in één vlak te brengen met de beklamping aan de rechterzijde. Dit t.b.v. een doorlopende gootlijst.

De zone direct boven het maaiveld is over een hoogte van ca. zes lagen vernieuwd. Daarboven is nog een zone aanwezig, waarvan het voegwerk in een wat donkerder kleur werd vernieuwd. Hierdoor heeft ook dit muurwerk een wat afwijkend karakter, maar de aanwezige stenen lijken wel overeen te komen met bovenliggend muurwerk.

Aan de linkerzijde is bij de aansluiting op de aanbouw uit 1912 wel een duidelijke gevelhoek herkenbaar. Hier zijn ook consequent klezoren toegepast in de koppenlagen. Hier geldt echter wel dat het onderste deel van de gevelhoek waarschijnlijk in 1828 werd vernieuwd. Opvallend is hier dat de bouwnaad ter hoogte van de natuurstenen waterlijst verspringt. De bovenzijde van de achtergevel lag iets terug ten opzichte van het onderste deel. Gezien de twee lagen metselwerk van de achterbouw, die ter hoogte van de waterlijst voorbij de gevelhoek steken had ook de achtergevel eenzelfde waterlijst.

De linker zijgevel na de sloop van het buurpand in 1968. Bron: Collectie Gemeente Weert

Overzicht van de huidige verschijningsvorm van de linker zijgevel.

De vensters in de linker vier traveeën met nog restanten van de oorspronkelijke dagkanten met natuursteenblokken.

De rechter twee venterassen hebben nog grotendeels de zestiende-eeuwse opzet, al is de hoogte van vensters wel aangepast.

Detail van de vensters in de begane grond van de twee rechter vensterassen, met hier een vrij sobere profilering

De vensters op de verdieping met een rijkere profilering en accoladeboog

Latei van vroeger kelderlicht ter hoogte van het straatniveau

3.4.3 Rechter zijgevel

De rechter zijgevel van het hoofdvolume heeft een nagenoeg symmetrische hoofdropzet met centraal een licht uitspringende middenrisaliet met een topgevel. Hoewel de risaliet zich nagenoeg in het midden van de gevel bevindt heeft het deel hier links van twee vensterassen en het deel rechts van de entreepartij drie vensterassen.

De middenrisaliet en het linkerdeel van deze zijgevel vormen vanaf de Markt een zichtgevel en kregen in 1912 dan ook dezelfde architectuur als de voorgevel. Ook hier betreft het een halfsteens beklamping in machinale baksteen in kruisverband. Daarbij is de klomp als spouwmuur uitgevoerd. De toegepaste speklagen, geprofileerde lekdorpels en de kruiskozijnen zijn in hardsteen uitgevoerd. Boven alle vensters zijn steens rondbogen met daarop een platte laag toegepast. De bakstenen van de bogen

worden afgewisseld met hardstenen blokken. Binnen de bogen zijn terugliggende vullingen met siermetselwerk in wisselende patronen toegepast. Ter hoogte van de verdiepingsvloeren zijn sierankers aanwezig. De gevel heeft een iets uitspringende plint met een afgeschuinde hardstenen bovenzijde. De plintzone heeft op de beide gevelhoeken hardstenen blokken. Geheel links zit in de plintzone een dichtgemetselde keldertoegang onder een steens strek met getoogde onderzijde. De bijbehorende buitentrap is niet meer herkenbaar. Voor de centraal in de middenrisaliet gesitueerde entree bevindt zich een hardstenen omlopend bordestrapje, waarvan de bovenste twee treden binnen de portiek van de hier gesitueerde entree liggen.

Het deel links van de middenrisaliet heeft op de begane grond en de verdieping twee hardstenen kruisvensters, waarvan de hardstenen dorpels in lijn liggen met de hardstenen speklagen. Deze tussendorpels, bovendorpels en de middenstijl hebben een kwartholprofiel. Ook de gemetselde dagkanten zijn uitgevoerd met profielstenen met een kwartholprofiel. De hardstenen lekdorpels hebben een afgeschuinde voorzijde. Binnen de vensters zijn geprofileerde houten kozijnen met 8-ruits draairamen toegepast. De onderramen van elk venster zijn voorzien van opgeklampte luiken met geprofileerde spiegelklampen en gesmede gehengen.

De middenrisaliet heeft in het midden op de begane grond een portiek onder een steens korfboog onder een platte laag. Ook hier zijn in de boog hardstenen blokken opgenomen. Binnen de portiek bevindt zich een geprofileerd houten kozijn, met evenals de portiek een korfboogvormige bovenzijde. In het kozijn dubbele deuren met aan de bovenzijde 6-ruits glasopeningen. De deuren hebben onder de glasopeningen panelen van verticale profieldelen. In de rechterwand van het portiek zit een

hardstenen brievenbusopening met frijnslag langs de randen. Boven de inwerpopening het opschrift “BRIEVEN”. Op de verdieping heeft de middenrisaliet een fors venster onder een anderhalfsteens rollaag onder een platte laag. De opening heeft een hardstenen lekdorpel. In de opening een hardstenen kozijn met een tussendorpel en twee verdeelstijlen. In dit kozijn is een uit 1920 daterend glas-in-loodraam naar ontwerp van A. Hermans uit Roermond en vervaardigd door het Utrechtse glasatelier Van Straaten. Het raam heeft in de onderste drie panelen een panorama van de stad, gevat in een boogstelling met daarboven putti en een tableau met het opschrift “ANNO DOMINI 1911”. De bovenste drie panelen hebben in de onderhoeken de opschriften “LANDBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID” en “KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN”. Verder zijn hier vijf wapenschilden afgebeeld met de onderschriften: “BLOEMARTS”, “JANSSENS”, “BEERENBROEK”, “COENEN” en “KOLKMAN”. Dit zijn de burgemeesters in de periode 1815 tot 1920. In de topgevel zit centraal een venster met een opzet als bolkozijn, met twee openingen gescheiden door een hardstenen tussenstijl. De dagkanten zijn uitgevoerd met een kwartholprofiel. In de twee openingen een geprofileerd houten kozijn met 8-ruits draairamen. Het venster heeft opgeklampte luiken met geprofileerde spiegelklampen en gesmede gehengen.

Het geveldeel rechts van de middenrisaliet is gepleisterd en voorzien van een blokverband. De plintzone heeft twee horizontale stroken, waar het blokverband ontbreekt. Boven de vensters zijn in het blokpatroon strekken gesuggereerd met midden boven de vensters sluitstenen met rustiek stucwerk. Ter hoogte van de zoldervloer zijn rechte staaftankers toegepast. In dit geveldeel op zowel de begane grond als de verdieping drie vensters met geprofileerde hardstenen lekdorpels overeenkomstig het venster in het linkerdeel van de gevel. Alle openingen hebben een geprofileerd houten kruiskozijn met in elke opening een 8-ruits draairaam.

Overzicht rechter zijgevel

Voormalige publiekstoegang in rechter zijgevel

Detail van één van de hardstenen kruiskozijnen in het linker geveldeel

Detail hardstenen brievenbus in rechter wand portiek

Overzicht van het gepleisterde rechter deel van de gevel

3.4.4 Achtergevel hoofdvolume

De achtergevel van het hoofdvolume valt sinds de uitbreiding in 1912 vrijwel volledig binnen de achterbouw. Alleen de bovenste strook van de verdieping en het zolderniveau zijn zichtbaar. Deze delen zijn geheel vlak gepleisterd. De gevel is uitgevoerd als tuitgevel met een niet-historisch gedetailleerde zinken afdekking. Ter hoogte van de gordingen en nokgording zijn rechte staafankers aanwezig.

Op de verdieping zit ter hoogte van de middengang, direct boven het platdak van de achterbouw, een rechthoekig bovenlicht. In een geprofileerd kozijn zit een raam met een roedenverdeling, waarbij een 6-ruits verdeling wordt doorkruist door een rondboogvorm. Op zolderniveau zit in het midden één rechthoekige opening met een ongeprofileerd houten kozijn met tussendorpel en twee enkelruits bovenlichten. Onder in de opening zit een recente vlakke, naar binnen draaiende deur. Eerder was dit een 6-ruits raam. T.b.v. het functioneren als zolderluik is voor deze opening een verzinkt stalen bordes geplaatst.

Trappenhuisvenster met glas-in-lood

Detail van de vensters in het gepleisterde rechter geveldeel

Overzicht bovenste deel topgevel van de gepleisterde achtergevel

Bovenlicht van de gang op de verdieping

3.4.5 Gevels achterbouw

Van deze achterbouw is de linker zijgevel in schoon metselwerk in handvormsteen van ca. 21,5 x 10/10,5 x 5,5 cm; 10-lagen = 68 cm in kruisverband uitgevoerd. De overige gevels zijn overeenkomstig het rechterdeel van de rechter zijgevel van het hoofdvolume gepleisterd en voorzien van een blokverband. De plintzone heeft twee horizontale stroken, waar het blokverband ontbreekt. Boven de vensters zijn in het blokpatroon strekken gesuggereerd. Hoewel de linker zijgevel van de achterbouw een duidelijk afwijkend karakter heeft, is de gehele achterbouw in 1912 nieuw gebouwd na sloop van het hier eerder aanwezige bouwdeel.¹²

Linker zijgevel

De linker zijgevel sluit met een 'koude' bouwnaad aan op de oudere linker achterhoek van het hoofdvolume. Van deze gevel is de rechterhelft hoger dan de linker helft, omdat de achter het rechter deel gelegen zaal één ruimtelijke eenheid vormt met de zaal binnen het hoofdvolume. Ter hoogte van de verdiepingsvloer van het hoofdvolume zijn enkele eenvoudige staafankers toegepast. De gevel heeft alleen aan de rechterzijde één vensteras. Alle openingen sluiten hier af met steens segmentbogen met een boogvulling van op hun kant gemetselde stenen. Op de begane grond betreft het een dubbele deuropening met een kozijn met kraalprofiel en hardstenen neuten. In het kozijn dubbele opgeklampte deuren met gesmede siergehengen. Deze deuropening werd in 1982 ter plaatse van een eerder op deze locatie aanwezig venster aangebracht. Boven de deuropening zit een venster met kunststenen lekdorpel. Dit

¹² Sloop van bestaande bebouwing wordt in het bestek uit 1911 vermeld.

venster zit ter hoogte van de bovenlichten van de naastgelegen begane grondvensters van het hoofdvolume. In de opening een geprofileerd rechthoekig kozijn met middenstijl, voorzien van twee 8-ruits ramen (XXm). Boven in de gevel een venster met kunststenen lekdorpel met geprofileerd houten kruiskozijn. Alle openingen hebben een 8-ruits draairaam. Dit venster zit op dezelfde hoogte als de verdiepingsvensters van het hoofdvolume. Voor de achterbouw betreft het echter de tweede verdieping.

De linker zijgevel van de in 1912 aangebouwde achterbouw

Rechter zijgevel

De lage rechter zijgevel ligt iets terug ten opzichte van de rechter zijgevel van het hoofdvolume en heeft alleen op de begane grond openingen. Het betreft geheel links een in een ondiep portiek geplaatste deuropening met een hardstenen bordestrapje, waarvan de bovenste treden binnen het portiek liggen. In de opening een geprofileerd houten kozijn met een dubbel bovenlicht, met twee 6-ruits ramen. Onder de tussendorpel een opgeklampte deur van geprofileerde delen voorzien van gesmede hoekgehengen met decoratief smeedwerk. Rechts een venster met hardstenen lekdorpel. In de opening zit een 4-ruits ijzeren raam met bewerkt glas. Voor het raam is een smeedijzeren hekwerk aanwezig. Eerder waren hier twee vensters aanwezig en de dichtgezette openingen tekenen zich aan weerszijden van het huidige venster af door de iets lichtere tint van het pleisterwerk.

Overzicht van de rechter zijgevel van de achterbouw uit 1912

Lichtere aftekeningen van de eerdere vensters aan weerszijden van het huidige venster

Achtergevel

De achtergevel van de achterbouw heeft een vrij onregelmatige opzet, met aan de linkerkant een gedeelte zonder openingen. Rechts tekenen de drie bouwlagen zich af in de drie rijen gevelopeningen. Op de begane grond betreft het een geheel gewijzigde indeling met vijf deuropeningen met links daarvan één hooggeplaatst venster. Het venster en de linker twee openingen zijn in een iets eerdere fase, mogelijk omstreeks het midden van de 20ste eeuw tot stand gekomen. Boven deze openingen zijn lage strekken in het stucwerk gecreëerd. Het venster heeft een hardstenen lekdorpel en een houten kozijn met houten lamellenrooster. De beide linker deuropeningen hebben ongeprofileerde kozijnen met aan de bovenzijde een houten lamellenrooster. Onderin zitten vlakke deuren. Bij de drie rechter deuropeningen zijn stalen kozijnen met bovenin lamellenroosters en onderin vlakke stalen deuren toegepast. Boven deze openingen is nog de brede strek herkenbaar die behoort bij de hier eerder aanwezige dubbele deuropening (zelfde fase als linker twee deuren). Deze werd echter nog voorafgegaan door een hogere deuropening met een getoogde bovenzijde. De aftekening hiervan is ter hoogte van de verdieping aan de lichtere kleur herkenbaar.

De verdieping heeft vier vensters met hardstenen lekdorpels en eenvoudig geprofileerde kozijnen. De twee middelste venstertjes zijn kleiner, met elk een 4-ruits uitzetraum. Het linker venster heeft een 8-ruits raam. Het rechter venster heeft een kozijn met middenstijl en twee 8-ruits ramen. Deze openingen zijn allen later tot stand gekomen, wat zich ook toont in de lichtere kleur van het pleisterwerk van de strekken. Onder de linker twee vensters zijn verschillende lichtere vlakken herkenbaar van de oorspronkelijke vensters. Aan weerszijde van het rechter venster tekent zich de segmentboog van de oorspronkelijke dubbele deuropening af.

De tweede verdieping heeft rechts een venster met hardstenen lekdorpel en een kozijn met middenstijl en twee 8-ruits ramen. Dit venster werd later ingevoegd. Links zitten twee kleinere vensters met hardstenen lekdorpels. In de eenvoudig geprofileerde kozijnen zitten 6-ruits ramen. Deze twee toiletvenstertjes behoren tot de oorspronkelijke gevelopzet. Tussen deze twee kleine venstertjes en het grotere rechter venster is de aftekening van een dichtgezet venster zichtbaar.

De hogere trappenhuisopbouw heeft een venster met een hardstenen lekdorpel. De in het stucwerk gesuggereerde strek heeft een sluitsteen van rustiek stucwerk. In de opening zit een kozijn met smal kozijnhout en een tussendorpel. Onder in het kozijn zitten twee enkelruits stolpramen en bovenin is een 2-ruits bovenlicht toegepast.

Overzicht van de achtergevel van de achterbouw

Detail middendeel gevel, waar de oudere (1912) gevelindeling zich aftekent in de lichtere vlakken van het pleisterwerk.

Rechts de recente stalen deuren ter plaatse van de vroegere inrijdeuren

Detail hogere trappenhuisopbouw boven de achtergevel

3.5 INTERIEUR

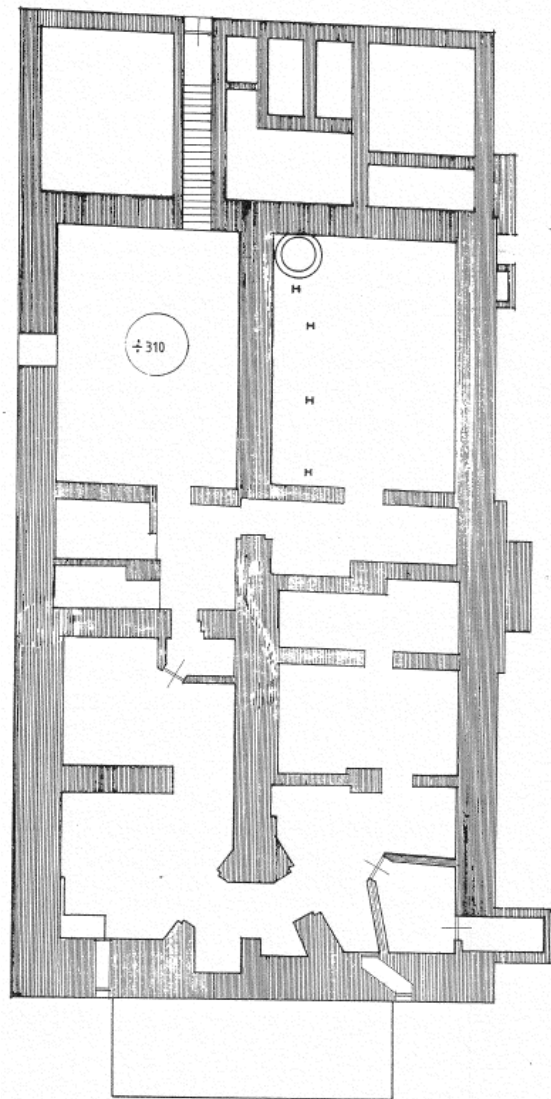
In deze paragraaf komt het interieur van het gebouw aan de orde. Eerst wordt van elke bouwlaag de indeling behandeld. Vervolgens worden per bouwlaag de afwerkingen en bijzondere elementen behandeld. Daarbij worden recente afwerkingen in algemene zin behandeld. Historische of andere bijzondere afwerkingen of elementen worden specifiek genoemd. Daarbij wordt zoveel mogelijk een beeld geschetst van samenhang en verbanden tussen afwerkingen in verschillende ruimtes.

De achter ruimtes opgenomen nummers verwijzen naar de nummering, zoals ook op de daterings- en waardenkaarten is gehanteerd.

3.5.1 Indeling

Kelders

De onder het hoofdvolume gelegen kelders zijn alleen toegankelijk via een buitentoegang in de achtergevel van de achterbouw. De kelders hebben een tweebeukige opzet met in hoofdopzet twee over de gehele diepte van het hoofdvolume lopende parallelle ruimtes onder een segmentgewelf met de kruin parallel aan de zijgevels. De ruimtes worden door verschillende dwarswanden in afzonderlijke, onderling verbonden ruimtes verdeeld. Direct achter de voorgevel en ongeveer halverwege is een verbinding tussen de linker- en rechter kelderbeuk aanwezig.

Plattegrond van de kelders, situatie 2002. Bron: Collectie gemeente Weert

Begane grond

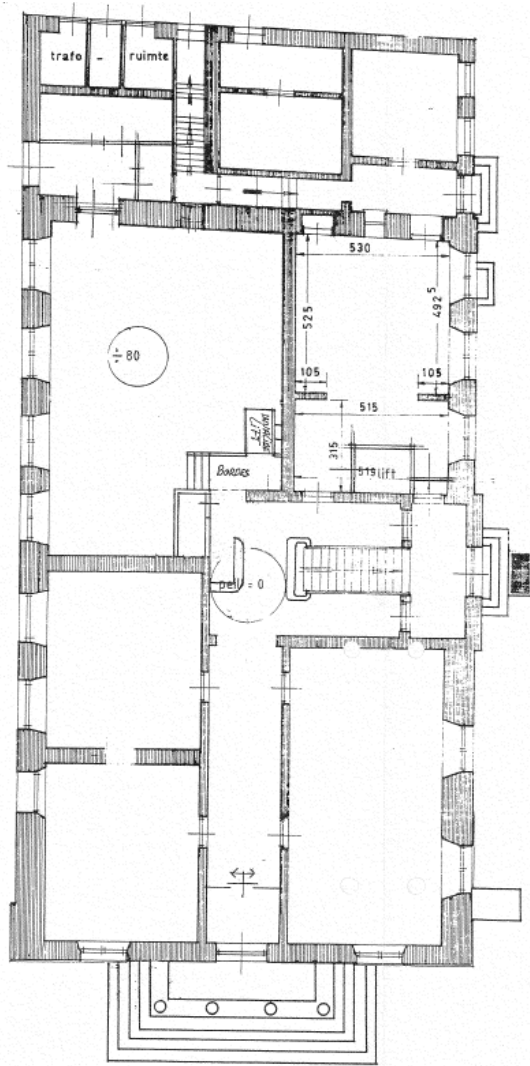
De begane grond heeft meerdere toegangen, waarvan de centraal in de voorgevel en in de middenrisaliet van de rechter zijgevel in 1912 als hoofdtoegangen werden ontworpen. De toegang in de rechter zijgevel, aansluitend op het hoofdtrappenhuis, wordt thans nog slechts beperkt gebruikt.

Het hoofdvolume heeft in het voorste deel een middengang die aan de achterzijde aansluit op het naast de rechter zijgevel gesitueerde hoofdtrappenhuis. Links van de middengang liggen twee kamers en rechts van de gang ligt één kamer. Het achterste deel van het hoofdvolume heeft links een brede- en rechts een smallere ruimte, beiden toegankelijk vanuit het trappenhuis. Daarbij vormt de achterwand van het trappenhuis de voorwand van de rechter ruimte, terwijl de linker ruimte deels langs de linkerzijde van het trappenhuis steekt. Van deze laatste ruimte ligt de vloer ca. 80 cm. lager dan in de overige ruimtes. Tegen de voorwand van de ruimte achter het trappenhuis is in 1982 een lift geplaatst.

De begane grond van de achterbouw wordt voor een belangrijk deel ingenomen door de transformatorruimtes van netbeheerder Stedin. Deze ruimtes vallen functioneel buiten het museum. Aansluitend op de diensttoegang in de rechter zijgevel is een dwarsgang aanwezig langs de achtergevel van het hoofdvolume. Deze heeft ook een verbinding met het hoofdvolume. Geheel links sluit op de achterwand van deze gang een trap naar de tussenverdieping (alleen aanwezig in achterbouw) aan. Achter de dwarsgang ligt rechts de kluis en tussen de kluis en de trap ligt een alleen van buitenaf toegankelijke transformatorruimte. Naast de linker zijgevel van de achterbouw ligt aansluitend op de achtergevel van het hoofdvolume een hal met buitentoegang met rechts daarvan een toilet.

Hierachter ligt een berging en daarachter liggen drie van buitenaf toegankelijke transformatorruimtes.

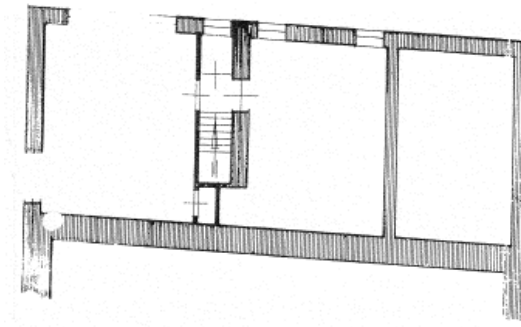

Plattegrond van de begane grond, situatie 2002. Bron: Collectie gemeente Weert

Tussenverdieping

Deze verdieping is alleen aanwezig in de achterbouw en bevindt zich ter hoogte van de bovenste helft van de begane grond van het hoofdvolume.

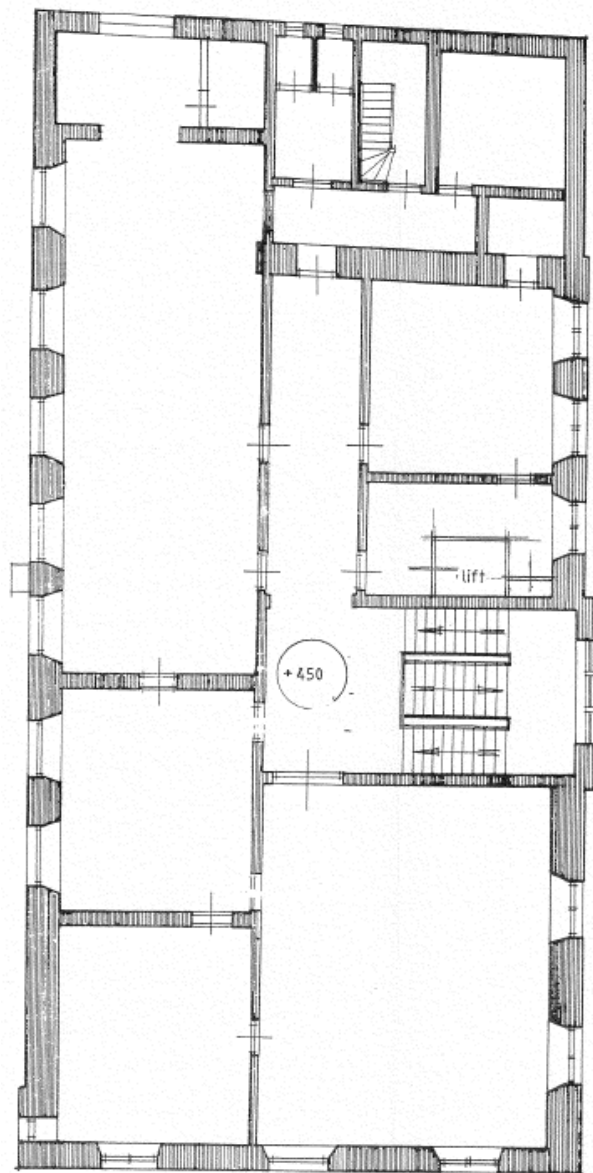
Deze verdieping is toegankelijk middels de rechte steektrap vanaf de dwarsgang in de achterbouw. Tegenover deze trap ligt naast de achtergevel een vroegere toiletruimte, die thans dienstdoet als pantry. Aan weerszijden van de trap ligt een kantoorruimte over de gehele diepte van de achterbouw. Tussen de rechter kantoorruimte en de rechter zijgevel bevindt zich de kluis, die zich over de gehele hoogte van de achterbouw uitstrekt, met drie onderling verbonden verdiepingen.

Plattegrond van de tussenverdieping. Dit is de tweede bouwlaag binnen de achterbouw, situatie 2002. Bron: Collectie gemeente Weert

Verdieping

Op de verdieping is een tweebeukige, zij het asymmetrische opzet herkenbaar. Deze bouwlaag is alleen via het hoofdtrappenhuis en de later geplaatste lift toegankelijk. Aansluitend op de achterwand van het naast

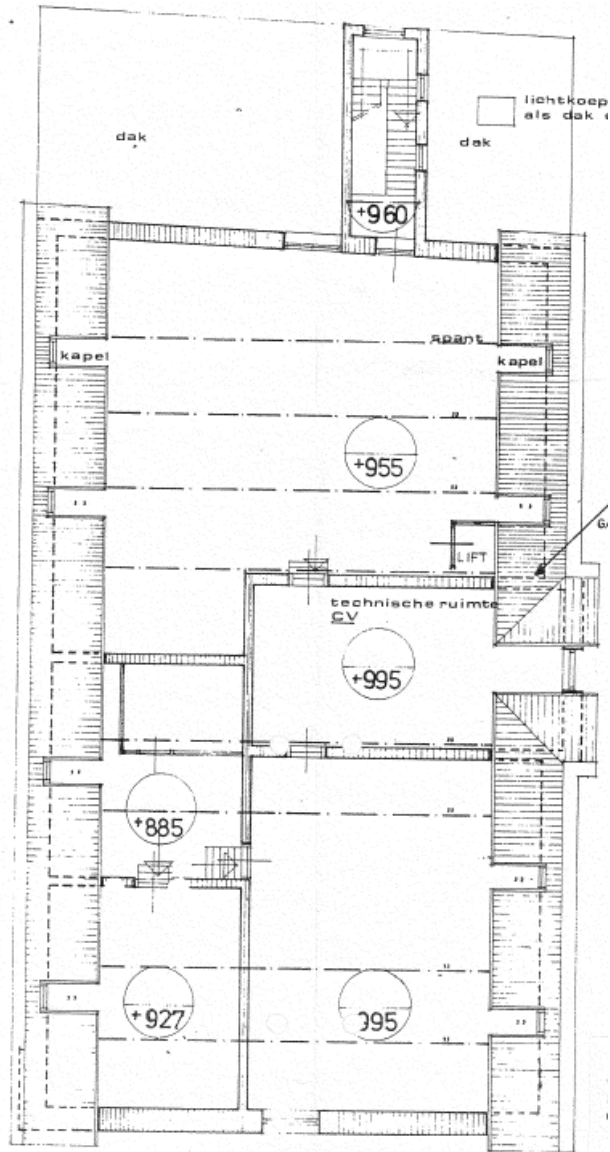
Plattegrond van de verdieping, situatie 2002. Bron: Collectie gemeente Weert

de rechter zijgevel gesitueerde trappenhuis loopt een middengang tot aan de achtergevel van het hoofdvolume. Rechts van deze gang liggen twee kleine kamers. Tussen het trappenhuis en de voorgevel ligt de grote raadzaal. De smallere linker beuk heeft vanaf de voorgevel twee kleinere kamers en daarachter een grote museumzaal die doorsteekt in de achterbouw. Aansluitend is nog een ondiepe ruimte binnen de achterbouw aanwezig, die met een brede doorgang met de zaal is verbonden. De voorste kamer is de vroegere burgemeesterskamer.

De achterbouw heeft aan de rechterzijde een dwarsgang met daarachter een toiletgroep en een trappenhuis naar de zolder. In de rechter achterhoek ligt ook hier de kluis, met naast de dwarsgang nog een kleine kluis voor tijdelijke bewaring van documenten.

Zolder

De zolder is vanaf de achterzijde toegankelijk via het in de achterbouw gesitueerde trappenhuis. Het achterste deel van de zolder is ongedeeld. Het voorste deel van de zolder volgt de indeling van de raadzaal, het trappenhuis, de burgemeesterskamer en de achter de burgemeesterskamer gesitueerde kamer. Per ruimte wisselen de vloerniveaus met een totaal niveauverschil van 110 cm tussen de het laagste niveau (ruimte achter burgemeesterskamer) en het hoogste niveau (ruimtes boven trappenhuis en raadzaal). Het is niet duidelijk waarom deze niveauverschillen zijn ontstaan. Op de bouwtekeningen uit 1911 worden deze ook niet weergegeven.

Plattegrond van de zolder, situatie 2002. Bron: Collectie gemeente Weert

3.5.2 Kelders

De diverse kelderruimtes worden hoofdzakelijk bepaald door de omhullende constructies van wanden en gewelven. Deze delen hebben overwegend een gepleisterde afwerking. Op enkele plaatsen konden beperkte delen van metselwerken van gevels en gewelven gemeten worden. Voor de steens gewelven is baksteen van 26/27 x 12,5/13 x 6,5 cm toegepast. Dit formaat is duidelijk forser dan de bakstenen die aan de linker zijgevel konden worden gemeten. Ook voor één van de dwarsmuren werd een steendikte van 6/6,5 cm gemeten. Over het algemeen wijst een groter baksteenformaat op een hogere ouderdom. Het zou kunnen wijzen op hergebruik van oudere kelders. Dit moet dan, gezien de forse afmetingen, al vrijwel zeker een voorganger met een vergelijkbare functie geweest zijn. Om hier met enige zekerheid uitspraak over te kunnen doen zal veel meer onderzoek naar de muurwerken en gewelven gedaan moeten worden.

Een opmerkelijke opzet is aanwezig bij de voorgevel, ter plaatse van de aansluiting met de middenmuur. Deze middenmuur eindigt op enige afstand van de voorgevel en hierop sluiten vervolgens twee onder een hoek geplaatste muurdelen aan. Gezien de functie als stadhuis en een historische afbeelding, waarop een toren herkenbaar is, is het zeer waarschijnlijk dat deze opzet voortkomt uit de aanwezigheid van een (trap)toren op deze locatie. Deze zal dan mogelijk ook de oorspronkelijke toegang tot de kelders hebben omvat. De schuin geplaatste wanden wijzen op een deels buiten de voorgevel geplaatste toren met vermoedelijk een achthoekig grondplan.

Alle kelderruimtes hebben vloeren van machinale baksteenklinkers van 20,5 x 10,5 cm in halfsteens verband. Deze vloeren dateren waarschijnlijk van de verbouwing in 1912.

In de linker kelderbeuk zijn naast de linker zijgevel twee afgescheiden bergplaatsen met opgeklampte deuren van kraaldelen aanwezig. De deuren dragen het opschrift “MUSEUM BERGPLAATS”. De detaillering van de deuren en het toegepaste type machinale baksteen wijzen echter op een datering in de late 19de- of vroege 20ste eeuw.

In de achterste ruimte naast de linker zijgevel is een forse verwarmingsinstallatie aanwezig, die in de 20ste eeuw aangebracht zal zijn. Tegelijkertijd werd ook langs de linker zijgevel een rookkanaal gemetseld.

Naast deze verwarmingsinstallatie springt het onderste deel van de zijgevel trapsgewijs naar binnen. Dit lijkt een versteviging of een waterkerende maatregel. De aan dit element toegepaste baksteen meet ca. 22 x 11,5 x 5,5 cm.

In de linker achterhoek van de rechter achterraimte bevindt zich een oudere ronde waterput met wanden, opgetrokken in mergel. De bovenrand is, waarschijnlijk in 1912 opgemetseld in betrekkelijk kleine rode baksteen. Binnen deze ruimte is rechts in de achterwand een restant van een trap herkenbaar met vrij zware ruw afgewerkte hardstenen treden. De bovenliggende opening is dichtgemetseld. Een opening in de rechter wand is uitgevoerd met een schuine onderzijde. Mede ook gezien de zwarte aanslag op de wanden en het gewelf fungeerde deze opening mogelijk als toevoer voor steenkool. Een dichtgemetselde ronde opening in het gewelf van deze ruimte diende mogelijk als hijsopening voor een gebruik als opslagruimte in relatie tot het gebruik als vleeshal van de begane grond.

Door middel van twee stalen deuren in speciaal voor deze deuren geplaatste wanden kon het voorste deel van de kelder hermetisch worden afgesloten om als schuilkelder te dienen.

De binnen de achterbouw gelegen huidige keldertoeegang

Linker zijgevel in achterste kelderruimte met een uitgemetselde onderbouw

Opslagplaatsen in middendeel linker kelderbeuk

Zicht vanuit achterste linker kelderruimte richting voorgevel

Achterwand van de tweede kelderruimte in de linker beuk met stalen deur

Stalen deur in portaal bij vroegere toegang rechter voorhoek

In mergelblokken gemetselde put in linker achterhoek achterste kelderruimte rechts

Stalen luik bij opening in voorgevel

Kolommen uit 1912 in achterste rechter kelderruimte

Dichtgemetselde ronde opening in achterste kelderruimte rechts

3.5.3 Begane grond

De indeling van de begane grond met alle herkenbare historische afwerkingen en interieurelementen dateren bijna geheel van de ingrijpende verbouwing uit 1912.

In de huidige situatie zijn de wandafwerkingen in alle ruimtes vernieuwd. Daarbij werden in 1982 de in de gang en het trappenhuis aanwezige detaillering met lambriseringen en bogen van siermetselwerk in gekleurde verblendsteen aan het zicht onttrokken, evenals eerder aanwezige muurschilderingen in het trappenhuis.

Historische vloeren zijn nog aanwezig in de linker voorkamer (0.02), de linker achterzaal, de gangen en het trappenhuis (0.03, 0.06, 0.07, 0.09 en 0.16). In de linker voorkamer betreft het een vloer met grenen delen met een breedte van ca. 27 cm uit 1828. In de rechter achterhoek van de ruimte is een rechthoekig veld ingeboet. In de doorgang naar de achterliggende kamer tekende zich nog de hier eerder aanwezige schouw met halfronde achterwand af. Gezien de zeer beperkte afmetingen betrof dit waarschijnlijk een kachelnis.

In de linker achterzaal, de gangen en het trappenhuis zijn fraaie granitovloeren uit 1912 aanwezig. Deze komen overeen met de vloeren die in de verkeersruimtes op de verdieping aanwezig zijn. Deze vloeren hebben een grijs middenveld en een brede donkere randzone, met daartussen twee ingelegde biesjes, die in de hoeken een kwartholprofiel vormen rond een roodbruin kwartrond vlakje. In de gang in de achterbouw zijn de biesjes in de hoeken in een geometrisch patroon vervlochten. In de linker achterhoek van het trappenhuis en de rechter voorhoek van de achterzaal is aan de vloer nog afleesbaar dat tussen het trappenhuis en de lagergelegen zaal een diagonaal geplaatste trap aanwezig is geweest. Bij de omvorming tot museum in 1982 werd deze opzet gewijzigd.

De overige vloeren hebben vrij recente houten delen. In de sanitaire ruimtes in de achterbouw zijn recente vloertegels aanwezig. Hetzelfde geldt voor het lagergelegen linkerdeel van de gang in de achterbouw (0.16). De hardstenen trap in deze ruimte hoort echter wel tot de oudere opzet en in de later tussengevoegde band is herkenbaar dat de muur hier doorliep, met een deuropening tussen beide ruimtes.

Met uitzondering van de verkeersruimtes hebben alle ruimtes recente verlaagde systeemplafonds. Eerder onderzoek door het museum heeft uitgewezen dat boven de beide achterzalen (0.09 en 0.11) nog stucplafonds uit 1912 aanwezig zijn. Deze betrekkelijk sobere plafonds hebben een vlakke randlijst. Bij het plafond van de linker achterzaal zijn stalen balken aanwezig op consoles tegen de zijmuren. Bij het trappenhuis zijn omstucte balken toegepast. Boven de middengang (0.01 en 0.03) zijn ook vlakke plafonds met een vlakke randlijst aanwezig, maar hier betreft het verlaagde plafonds uit 1982.¹³

De dwarsgang in de achterbouw heeft vlakke plafonds, waarbij het hoogteverschil is overbrugd door middel van een gebogen koof.

Op de begane grond vormt het monumentale trappenhuis uit 1912 het belangrijkste historische interieurelement. Deze trap met hardstenen treden en een smeedijzeren balustrade met gelakte houten handlijst heeft een opzet met één ondervleugel en twee bovenvleugels. Het naast de rechter zijgevel gelegen tussenbordes is evenals de gangvloeren in granito uitgevoerd. De om het middenveld gelegen biesjes vormen hier in de binnenhoeken een geometrisch patroon, waarmee wordt aangesloten bij de vloeren op de verdieping.

Verder zijn nog verschillende binnendeurkozijnen uit 1912 aanwezig. Deze kozijnen hebben rechthoekige geprofileerde omlijsting, maar de opening heeft een segmentboogvormige bovenzijde. Daarbij zijn de boogvullingen voorzien van bloemmotieven. Met uitzondering van twee paneeldeuren met veelruits glasopening onder het trapbordes (tussen 0.06 en 0.07) en in de voorwand van ruimte 0.10 zijn op de begane grond geen historische

binnendeuren meer aanwezig. Deze deuren liggen op de zolder opgeslagen, evenals enkele uitgenomen deurkozijnen.

Zicht door de middengang (0.03) richting de voorgevel

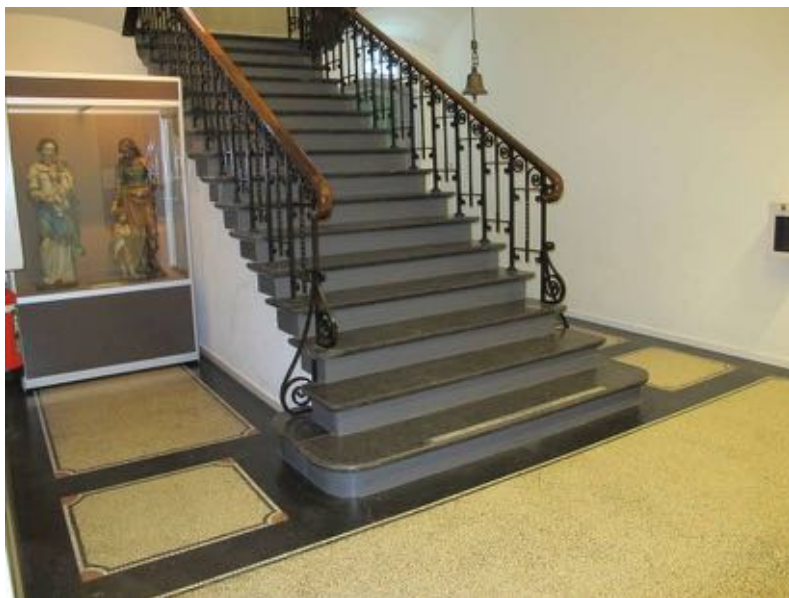
¹³ Mededeling dhr. J. van Cauteren

Zicht door de middengang (0.03) richting het trappenhuis

Doorgang langs de trap naar de zijingang. De doorgang langs de andere trapzijde werd in 1982 dichtgezet.

Overzicht trappenhuis

Overzicht ruimte 0.11 richting voorgevel

Deurkozijn en paneeldeur uit 1912 in de voorwand van ruimte 0.10

Detail kozijn met bloemmotief in bovenhoeken

Detail stucplafond boven ruimte 0.09. De stalen balken lagen hier in het zicht. Bron: Collectie gemeente Weert

De lager gelegen linker achterzaal (0.09) met granito vloer

Aftekening vroegere diagonale trap tussen 0.06 en 0.09

Het interieur van ruimte 0.02 is, m.u.v. de oudere vloer, gereconstrueerd

Detail van de historische houten vloer in ruimte 0.02

Detail aftekening schouw in doorgang tussen 0.02 en 0.05, gezien richting 0.02.
Bron: Collectie Gemeente Weert.

Zicht door de onder het trapbordes gelegen vestibule, waar in 1982 een meterruimte werd ingevoegd

Zicht door de dwarsgang in de achterbouw (0.16) richting linker zijgevel

Tot beeldnis omgevormd fonteintje in voorwand dwarsgang achterbouw

Stalen deur als toegang tot de over drie bouwlagen doorlopende kluisruimte (0.18)

Sobere stalen trap in de kluis

Vlak gepleisterd plafond met afgeronde hoeken in kluis

3.5.4 Tussenverdieping achterbouw

De tussenverdieping is pas later ontstaan, nadat een eerder in de linker achterhoek van de achterbouw gesitueerde 'brandweerbergplaats' was komen te vervallen. Gezien de toegepaste materialen en afwerkingen moet dit rond het midden van de 20ste eeuw plaats hebben gevonden. Bij deze ingreep werd de hoogte van de brandweerbergplaats benut om een extra betonnen vloer in te voegen met een toegang middels een nieuwe trap. De geveltekening van de achtergevel uit 1912 laat links van de hoge inrijdeuren meerdere venstertjes op wisselende niveaus zien, waaronder twee kleine ronde openingen. Vermoedelijk behoorden de twee kleine vensters onder de ronde openingen bij twee cellen van het politiebureau. Tussen deze twee vensters en de inrijdeuren was wel een indeling over twee bouwlagen aanwezig. De indeling van de tussenverdieping is echter

geheel nieuw tot stand gekomen met twee ruimtes aan weerszijden van de trapopgang. De ruimtes hebben sober afgewerkte wanden en vlakke gestucte plafonds tegen de betonnen vloerconstructie. De binnendeuren zijn als paneeldeuren met glasopeningen uitgevoerd.

Overzicht linker ruimte tussenverdieping (T.02) richting achtergevel

Zicht op de tussen de beide kamers gelegen overloop (T.01)

Rechter ruimte achtergevel (T.04) richting linker achterhoek

3.5.5 Verdieping

De indeling van de verdieping met alle herkenbare historische afwerkingen en interieurelementen dateren van de ingrijpende verbouwing uit 1912.

In de huidige situatie zijn de wandafwerkingen in veel ruimtes vernieuwd. Daarbij werden in 1982 de in de gang en het trappenhuis aanwezige detaillering met lambriseringen en bogen van siermetselwerk in gekleurde verblendsteen aan het zicht onttrokken, evenals eerder aanwezige muurschilderingen in het trappenhuis. Uitzondering vormt de raadzaal, waar nog de vrijwel volledig oorspronkelijke betimmeringen uit 1912 aanwezig zijn. Het betreft gepaneelde eiken lambriseringen met een geprofileerde bovenlijst. Ter plaatse van de vensters zijn radiatornissen toegepast met eiken roosters. Deze worden omgeven door roodbruin

bont geaderd marmer. Ook de in twee lagen opgebouwde vensterbanken zijn in dit materiaal uitgevoerd. Dezelfde vensterbanken zijn ook toegepast in de burgemeesterskamer (1.01).

Historische vloeren zijn nog aanwezig in het trappenhuis (1.04) de middengang (1.06), de dwarsgang in de achterbouw (1.10) de burgemeesterskamer (1.01) en de raadzaal (1.02).

In de gangen en het trappenhuis zijn fraaie granitovloeren uit 1912 aanwezig. Deze vloeren hebben een grijs middenveld en een brede donkere randzone, met daartussen twee ingelegde biesjes, die in de hoeken in een geometrisch patroon zijn vervlochten.

In de burgemeesterskamer en de raadzaal zijn stroken parketvloeren in visgraatmotief uit 1912 aanwezig. De vloeren hebben een randzone met een afwisseling van stroken en blokjes, gescheiden door een omlopende band.

De overige vloeren hebben vrij recente parketvloeren in visgraatmotief. In de toiletten in de achterbouw zijn rode geglaazuurde vloertegels aanwezig.

De Raadzaal heeft nog het uit 1912 daterende eiken plafond, uitgevoerd als samengestelde balklaag met drie balkvakken. De moerbalken (ontimmering van stalen onderslagen) hebben een kwartrondprofiel en hebben bij de zijmuren gegroefde ojiefconsole's met een vlak met bladmotief. De tussen de moerbalken gelegen eiken balken hebben eveneens een kwartrondprofiel. De tussenliggende vlakken zijn in vlak eiken uitgevoerd, maar deze vlakken worden grotendeels aan het zicht onttrokken door akoestische platen.

Met uitzondering van de verkeersruimtes en de raadzaal hebben alle ruimtes recente verlaagde systeemplafonds. Eerder onderzoek door het museum heeft uitgewezen dat boven deze systeemplafonds nog stucplafonds uit 1912 en zelfs resten uit 1828 aanwezig zijn. Deze betrekkelijk sobere plafonds hebben een vlakke randlijst. Bij het plafond van de linker achterzaal zijn omstucte balken aanwezig met verzwaringen naast de zijmuren. Deze opzet is ook toegepast in het trappenhuis.

Ook op de verdieping vormt het monumentale trappenhuis uit 1912 het belangrijkste historische interieurelement. Deze trap met hardstenen treden en een smeedijzeren balustrade met gelakte houten handlijst heeft een opzet met één ondervleugel en twee bovenvleugels. De trap vormt, gezien vanaf de verdieping ook een eenheid met het boven het bordes aanwezige glas-in-loodraam uit 1920.

Verder zijn op de verdieping nog merendeels binnendeurkozijnen met paneeldeuren uit 1912 aanwezig. Deze blank gelakte kozijnen hebben rechthoekige geprofileerde omlijsting, maar de opening heeft een segmentboogvormige bovenzijde. Daarbij zijn de boogvullingen voorzien van bloemmotieven. De eveneens blank eiken deuren hebben onder vier panelen en boven een meerruits glasopening met geel bewerkt glas.

Detail van één van de omstucte balken onder het plafond boven ruimte 1.05. Bron: Collectie Gemeente Weert

De 'balken' boven het trappenhuis blijken lege koven van stucwerk

Het in 1920 door atelier Van Straaten uit Utrecht vervaardigde glas-in-loodraam

Overzicht dubbele bordestrap met bovenliggend glas-in-loodraam

Overzicht voorwand van het trappenhuis

Doorgang naar de achtergang in de achterwand van het trappenhuis

Overzicht achtergang richting voorgevel

De in 2002 in ruimte 1.07 geplaatste lift

Interieur van de rechter achterzaal, met een kluisdeur in de achterwand

Eén van de oude deurkozijnen met omlijstingen. Bij de burgemeesterskamer waren de deuren dubbel uitgevoerd.

Interieur van de linker achterzaal (1.05) richting achtergevel

Vensterbanken van roodbont marmer in de burgemeesterskamer

Parketvloer uit 1912 in de burgemeesterskamer

Overzicht van het gave interieur van de voormalige raadzaal richting achterwand

Detail van een console onder de omtimmerde stalen balken boven de raadzaal

In de lambriseringen opgenomen radiatoromkastingen met marmeren omlijsting en vensterbank

Detail middenroset van het balkenplafond van de raadzaal

Dubbele paneeldeuren in de achterwand van de raadzaal

Interieur toiletten in de achterbouw (1.12)

Toegangstrap tot de zolder

3.5.6 Zolder

Op de zolder wordt het interieur nagenoeg volledig bepaald door de omhullende constructies. De vloeren bestaan uit deels oude vloerdelen, maar een groot deel van de vloeren is met plaatmateriaal afgedekt. De wanden zijn vlak gepleisterd. De plafonds worden gevormd door het dakbeschot van de dakvlakken.

In de binnenwanden van de verschillende ruimtes zijn verschillende historische deurkozijnen met omlijstingen aanwezig. De toegepaste omlijstingen zijn beduidend klassieker dan de op de onderliggende verdiepingen toegepaste omlijstingen en het is waarschijnlijk dat hier in 1912 oudere kozijnen werden hergebruikt. In de kozijnen tussen de ruimtes 2.01 en 2.02, tussen 2.02 en 2.07 en tussen 2.05 en 2.06 zijn oudere driefaks paneeldeuren (XIXa) aanwezig. Binnen het kozijn tussen de ruimtes 2.02 en 2.03 is een nieuw kozijn met vlakke deur ingevoegd.

De wanden en hierin aanwezige deur rond de ruimte 2.07 (vlaggenopslag) zijn rond het midden van de 20ste eeuw op zeer sobere wijze in plaatmateriaal uitgevoerd.

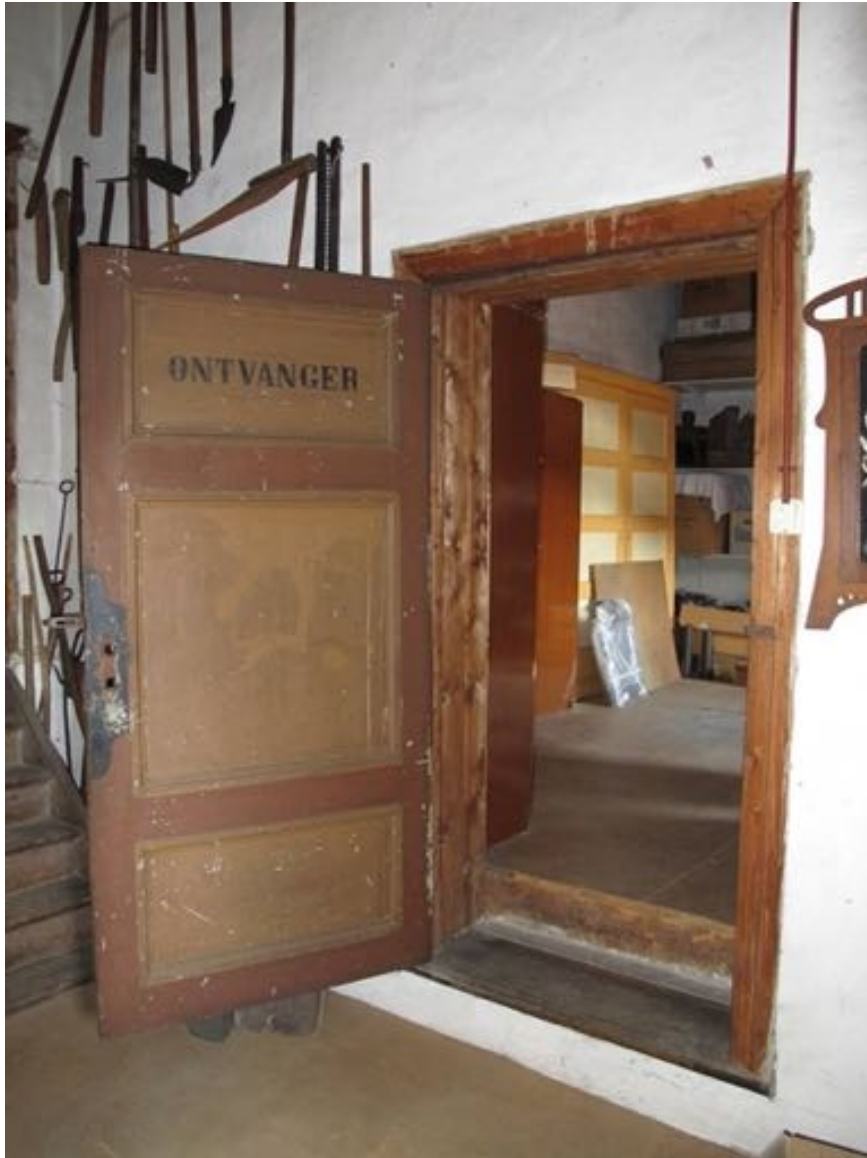
Binnen het oudere kozijn tussen 2.02 en 2.03 is een nieuw kozijn met vlakke deur ingevoegd

Eenvoudige houten wanden rond de vlaggenopslag (2.07)

Houten trapje tussen 2.04 en 2.06

Bij de toegang tot ruimte 2.05 is nog de paneeldeur uit 1828 aanwezig

4 CULTUURHISTORISCHE WAARDENBEPALING

4.1 BOUW- EN ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDEN

Hoewel het voormalige stadhuis van Weert is gebouwd in de zestiende eeuw is dit zowel aan het exterieur als het interieur nog slechts beperkt herkenbaar. In het interieur zijn het alleen nog de kelders die blijf geven van de hoge ouderdom. Daarboven werd nagenoeg het volledige historische interieur vervangen door een nieuwe indeling. Dit gebeurde bij een eerste verbouwingsfase in 1826. Bij de verbouwing die vervolgens tussen 1911 en 1913 plaats vond werd het gebouw volledig opgewaardeerd naar het ontwerp van de Maastrichtse architect Joseph Rouleau. Alleen bij de linker zijgevel bleef het oorspronkelijke muurwerk met hierin zeer interessante sporen van de oorspronkelijke architectuur en opbouw bewaard. In deze delen is dan ook hoge bouw- en architectuurhistorische waarde gelegen. Bij de rechter zijgevel bleef waarschijnlijk ook het grootste deel van het oudere muurwerk in kern bewaard, zodat ook hier nog belangrijke bouwhistorische waarden besloten liggen.

Bij de verbouwing onder leiding van de kundige architect Rouleau, die in die periode ook als gemeentearchitect optrad, werd een geheel 'nieuw' stadhuis in een op de Hollandse Renaissance gebaseerde architectuur gecreëerd. Daarbij werden de gevels grotendeels nieuw afgewerkt en deels voorzien van een beklamping in schoon metselwerk. Ongetwijfeld uit kostenoverwegingen werden de delen die niet direct zichtbaar waren vanaf de Markt voorzien van een gepleisterde afwerking in blokverband. Door de algemene toepassing van kruis kozijnen en voortzetting van de detailleringen van vensters en goten vormen deze delen wel een eenheid

met de in schoon metselwerk uitgevoerde delen. Ook de in 1912 geheel nieuw toegevoegde achterbouw sluit in zijn architectuur aan bij de delen met gepleisterde gevels, al is dit bouwdeel in de architectonische hiërarchie wel ondergeschikt door de iets lagere bouwmassa en platte daken. Het is ook met name aan de achtergevel van deze achterbouw waar verschillende wijzigingen in de gevelindeling plaats hebben gevonden. Bij de overige geveldelen is het in 1912 tot stand gekomen beeld bijzonder goed bewaard gebleven en in deze gaafheid, maar ook in de karakteristieke verzorgde architectuur is hoge architectuurhistorische waarde gelegen. Dit betreft dan zowel de hoofdvorm van het hoofdvolume met het aan de voorgevel aangebouwde balkon op zuilen als ook alle hieraan toegepaste materialen en detailleringen. De achterbouw kreeg een enigszins ondergeschikt karakter heeft bovendien wat meer wijzigingen ondergaan. De architectuurhistorische waarde is daarmee ook iets lager dan het hoofdvolume.

Wat betreft het interieur is hoge bouwhistorische waarde gelegen in de delen die tot de vroegste fase kunnen worden gerekend. In het bijzonder zijn dit de kelders, maar ook delen van binnenmuren en restanten van de oorspronkelijke balklagen, al dan niet op hun oorspronkelijke locatie. Daarnaast vormen de delen die herkenbaar tot de verbouwingsfase van 1912 behoren grotendeels een eenheid met zowel in de hoofdstructuur als in de bewaard gebleven elementen, zoals de granito vloeren, de stucplafonds, binnendeuren en kozijnen, de hoofdtrap, het interieur van de raadzaal en de vensterbanken van de burgemeesterskamer architectuurhistorische waarde. Voor de achter bouw is de samenhang met deze sterk bepalende verbouwing nog herkenbaar in de gang op de begane grond en de toiletgroep en het trappenhuis op de tweede verdieping. Alle constructies die tot de verbouwingsfase van 1912 kunnen

worden gerekend hebben een positieve bouw- en architectuurhistorische waarde.

4.2 SITUERINGS- EN ENSEMBLEWAARDE

Het voormalige Stadhuis bevindt zich op één van de meest markante en in het oog springende locaties binnen het historische centrum van Weert. Dit deel vormt de oudste kern van Weert en ook het stedenbouwkundig patroon behoort tot de vroegste historische structuren. Het voormalige Stadhuis neemt binnen dit stedenbouwkundige patroon een belangrijke plaats in. Met name de vooruitgeschoven positie ten opzichte van de belendende bebouwing is karakteristiek. Daarbij is met de sloop van het linker buurpand in 1968 een opmerkelijke stedenbouwkundige structuur ontstaan, waarbij het voormalige Stadhuis een bouwblok op zichzelf vormt. Zowel als onderdeel van de oudste stedenbouwkundige structuur als ook als 'anker' in de huidige stedenbouwkundige structuur vertegenwoordigt het gebouw stedenbouwkundige waarde. Situeringswaarde is daarbij vooral gelegen in de vooruitgeschoven positie ten opzichte van belendingen en als 'tegenhanger' voor de Martinuskerk. Met name met de Martinuskerk, maar ook met de verdere historische bebouwing langs de Markt is ensemblewaarde gelegen.

4.3 CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Raadhuizen vormen de kern van de burgerlijke bestuursvorm. De gebouwen kregen zonder uitzondering een bijzondere uitstraling door een (in relatie tot verdere bebouwing) forse afmetingen en bijzondere architectuur, bij voorkeur ook met een toren. Daarmee waren de gebouwen niet alleen functioneel, maar vormden zij ook bijzondere 'beeldmerken' in het stadsbeeld. Het voormalige stadhuis heeft weliswaar

een nieuwe (opnieuw publieke) functie gekregen, ook bleef het stadhuisinterieur uit 1912 duidelijk herkenbaar bewaard. Vanwege de bijzondere functie, maar ook de nog altijd grote herkenbaarheid van deze functie vertegenwoordigt het gebouw hoge cultuurhistorische waarde.

4.4 WAARDENSTELLING OP ONDERDELEN

In deze paragraaf volgt een overzicht van de waardevolle onderdelen aan zowel interieur als exterieur. Daarbij worden de kwalificaties volgens de door de Stichting Bouwhistorie Nederland opgestelde richtlijnen gehanteerd (zie par. 4.5)

4.4.1 Exterieur

Hoge waarde

- Hoofdvorm van het hoofdvolume
- Bij het hoofdvolume passende karakteristiek van de achterbouw
- Opzet, structuur, materialisering en detaillering van de gevels van het hoofdvolume en alle hierin aanwezige gevelopeningen
- Opzet materialisering en detaillering van het balkon aan de voorgevel
- Hoofdvorm, materialisering en detaillering van het dak van het hoofdvolume met hierop aanwezige dakkapellen
-

Positieve waarde

- Opzet, structuur, materialisering en detaillering van de gevels van de achterbouw en alle hierin aanwezige oorspronkelijke gevelopeningen.
- Opzet en detaillering van de in bijpassende stijl aangevulde metselwerken van de linker zijgevel (betreft aanvulling aan bovenzijde in 1982).

- Karakteristiek van de in bijpassende stijl vernieuwde vensters en herplaatste oorspronkelijke vensters in de gevels van de achterbouw.

Indifferente waarde

- Dichtzettingen van openingen in de linker zijgevel
- De rond het midden van de 20ste eeuw toegevoegde ventilatiekoker op het dak van de achterbouw
- Recente reclame-uitingen t.b.v. gebruik als museum
- Recente dubbele deuropeningen in linker zijgevel achterbouw
- Recente stalen deuren transformatorruimtes in achterbouw (geldt niet voor de houten deuren).

Storend

- Geen elementen

4.4.2 Interieur

Hoge waarde

- Hoofdropzet, constructieve opbouw en materialisering kelders
- Hoofdropzet en ruimtelijke hoofdstructuur begane grond en verdieping
- Hergebruikte onderdelen van de oorspronkelijke balkklagen
- Alle tot de verbouwingsfase van 1912 behorende interieuronderdelen. Dit betreft de granito vloeren, binnendeurkozijnen, binnendeuren, stucplafonds (deels boven systeemplafonds), als zichtwerk bedoelde stalen balken onder plafonds, de hoofdtrap, het gehele interieur van de raadzaal en de vensterbanken en parketvloer van de burgemeesterskamer

Positieve waarde

- Alle niet tot de directe hoofdstructuur behorende indeling met een hogere ouderdom

- In 1912 ingevoegde constructies, inclusief de constructies van de achterbouw
- Interieur van de achterbouw, voor zover delen nog tot de oorspronkelijke (1912) structuur behoren

Indifferente waarde

- Alle na het midden van de 20ste eeuw ingevoegde onderdelen. Dit betreft zowel structuren als afwerkingen.

Storend

- De over de in schoon metselwerk uitgevoerde lambriseringen en bogen van de gangen en het trappenhuis aangebrachte stuc laag

4.5 TOELICHTING WAARDENGRADATIES

De volgende waardengradatie, toegesneden op het toegepast cultuurhistorisch onderzoek, wordt in de waardenbepaling gehanteerd (de bijbehorende kleuren corresponderen met de gebruikte gradaties in de waardenkaarten). Achter iedere waarde volgt een korte toelichting ten behoeve van het toegepast cultuurhistorisch onderzoek, zoals dit in het heerontwikkelingsproces kan worden ingezet.

Hoge monumentwaarde (blauw)

Alle beschermenswaardige onderdelen die van wezenlijk en onlosmakelijk belang zijn voor het monument en zijn historische ontwikkeling en derhalve onverkort gerespecteerd moeten worden. Bij schade moet uitgegaan worden van herstel en behoud van een maximum aan oorspronkelijk materiaal.

Positieve monumentwaarde (groen)

Alle beschermingswaardige onderdelen die voor de instandhouding van de ontwikkelingsgeschiedenis van het monument veel waarde bezitten. Behoud is gewenst, maar de waarde is niet dusdanig hoog, dat aanpassing of verandering onmogelijk is. Voorwaarde is dat het onderdeel als dusdanig herkenbaar blijft.

Indifferente monumentwaarde (geel)

Onderdelen, die niets of weinig aan de waarde van het gebouw toevoegen en ook geen wezenlijke onderdelen van de ontwikkelingsgeschiedenis zijn. Behoud is mogelijk, maar niet noodzakelijk.

Storende onderdelen (rood)

Betreft meestal vrij recente toevoegingen, die een sterke aantasting vormen van het oorspronkelijke concept, de ruimtewerking of de detaillering. Verwijdering wordt aanbevolen.

4.6 WAARDENKAARTEN

Op de achter in dit rapport opgenomen kaarten volgt een grafische weergave van de hiervoor beschreven cultuurhistorische waarden van het historische stadhuis.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 CONCLUSIES

Het voormalige Stadhuis van Weert is een opmerkelijk gebouw met twee gezichten. Enerzijds is er het in de 16de eeuw gebouwde Stadhuis dat in de kelders en staande naast de linker zijgevel nog goed herkenbaar is. Anderzijds werd in 1912 bij een ingrijpende verbouwing bijna een geheel nieuw gebouw gecreëerd, waarbij het historische gebouw grotendeels aan het oog werd onttrokken.

Beide fasen vertegenwoordigen belangrijke cultuurhistorische waarden in zowel het interieur als het exterieur, al is met name bij de verbouwing in 1982 veel schade aangericht. Een zorgvuldige afweging bij toekomstige planvorming is dan ook van groot belang om aanwezige waarden te bewaren.

In het plan van 1912 kreeg de uitbreiding aan de achterzijde een enigszins ondergeschikte architectuur en ook hebben vooral aan de gevels van dit deel al wat meer wijzigingen plaats gevonden. Dit biedt voor dit deel wat meer ruimte voor wijzigingen.

5.2 AANBEVELINGEN

Ten aanzien van toekomstige planvorming zou overwogen kunnen worden om (een deel van) de lambriseringen en details in schoon metselwerk in de gangen en het trappenhuis weer in het zicht te brengen.

Hiervoor zal echter eerst middels een proef moeten worden onderzocht of deze delen zonder schade vrijgelegd kunnen worden. Mocht dit wel mogelijk zijn, dan zou daarmee een forse versterking van het interieurbeeld bereikt kunnen worden.

Bij de verbouwing in 1982 is de toegang in de rechter zijgevel tot een nooduitgang gedegradeerd, terwijl dit eerder de belangrijkste publiekstoegang was. Het in ere herstellen van deze toegang is dan ook aan te bevelen.

Dit onderzoek had een verkennend karakter en er blijven nog veel vragen bestaan. Het is dan ook zeer aan te bevelen om bij het in het zicht komen van bouwmuren en constructies aanvullende bouwhistorische documentatie te verrichten om zo ontbrekende informatie verder aan te vullen. Dit geldt ook in het bijzonder voor de kelders, waaraan door de gepleisterde afwerkingen weinig gegevens konden worden ontleend.

Monumenten Advies Bureau – 19 juni 2017

6 BRONNEN EN LITERATUUR

6.1 BRONNEN

- Gemeentearchief Weert – GAW (onderdeel erfgoedcluster)
- Collectie Gemeente Weert – Verzameld door drs. J. van Cauteren
- BONAS - Kennisportaal voor Nederlandse architectuur en stedenbouw; Archiwijzer; J. Rouleau.
- Gelders Archief - GA
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

6.2 INTERNET

- Kasteleninnederland.nl – Kasteel Nijenborgh
- Topotijdreis.nl

6.3 LITERATUUR

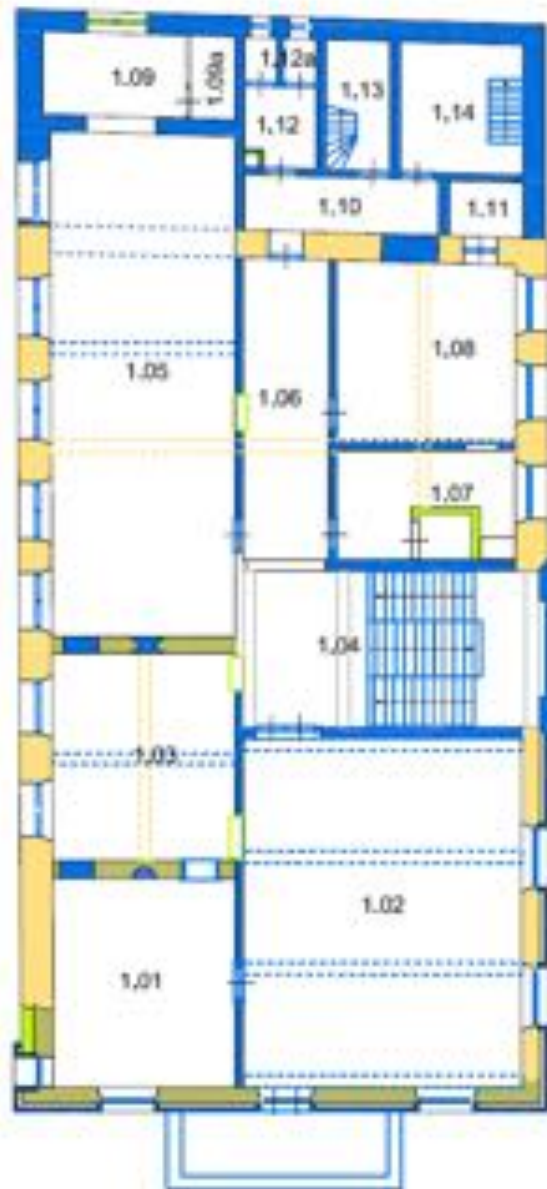
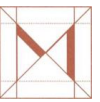
- Evers, K. (2011) *Een Bouwhistorische Documentatie van het voormalig stadhuis van de gemeente Weert* – Studieopdracht studie BREM, Hogeschool Utrecht
- Coenen, J. (2009) *Op de keper beschouwd – Een geschiedenis van Weert, Deel 2*, Maasbracht
- Nies, F. (1999) *Weert, Het verleden van een stad*, Weert
- Klaversma, T. (2008) *Weert tussen 1062 en 1602, Een kroniek uit Burgemeestersrekeningen, cahiers over de geschiedenis van het land van Weert*, Weert
- *Voorlichtingenblad gemeente Weert*, nr. 77, 27 augustus 1980

- Cartigny, W. (2008) *Roermondse architecten in de periode 1850-1940, deel II* (www.historieroermond.nl/ruimte/architecten.htm)

DATERINGSKAARTEN

1e Verdieping

- mogelijk oudere delen
- 1549
- 1828
- 1911-1913
- XXm
- XXd/XXla

Zolder

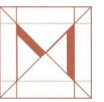
JACOB VAN HORNE WEERT
Cultuurhistorisch Plaatsatlas Noord-Nederland
Gedrukt op

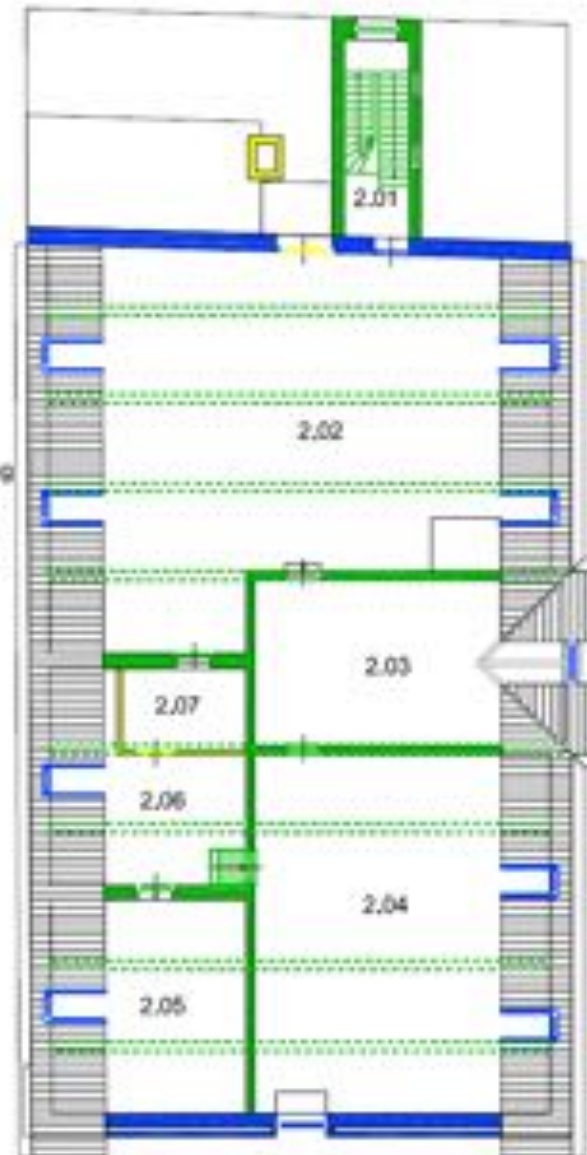
WAARDENKAARTEN

1e Verdieping

- Hoge waarde
- Positieve waarde
- Indifferente waarde
- Storend
- ▲ ▲ Waardevolle plafondafwerking
- ■ Waardevolle wandafwerking
- ▼ ▼ Waardevolle vloerafwerking
- ★ ★ Waardevol element

Zolder

JACOB VAN HORNE REERT
Cultuurbouwen, Waardebepalen, Ontwerpen
Waardevol

